

K o k e m ä e n P i s p a n k i v i k a u t i n e n
a s u i n p a i k k a .

Tammikuussa v. 1960 toimitti koululainen Mikko Ryömä Kansallismuseon joukon kivikautisia asuinpaikkalöydöksiä, jotka hän oli kerännyt Kokemäen Vallin- l. Vallilan kylän Pispan talon maalla olevan hiekkakuopan länsireunalta (KM 14822). Löytäjän kertoman mukaan oli paikalla, mistä saviastiain palaset löytyivät, kivetty tulisija ja kaksi punamultahautaa, joista toisesta oli löytynyt 3 meripihkakorua ja yksi piiesine. - Löytöpaikka on sama, missä kirjoittaja suoritti kaivauksen kesällä v. 1955 (KM 13786). Samalta paikalta on aikaisemmin saatu Kansallismuseon kokoelmiin nelisivuinen poikkiteräinen kirves (KM 13692), jonka koululainen Markku Ryömä oli löytänyt v. 1954, ja joukko limsiö- ja kvartsi- iskennäisiä (KM 12677), jotka toimittaja Antti Prusi oli poiminut kesällä v. 1950. V. 1957 löysi rouva Rauha Prusi samalta alueelta vielä liuskerenkaan (KM 14158). - Muinaistieteellisen toimikunnan määräyksestä kävi kirjoittaja keväällä 1960 paikalla ja sopi tarkemmista tutkimuksista myöhemmin kesällä. Samalla kertaa sain haltuuni edellisenä syksynä ja aikaisemmin keväällä v. 1960 Pispan talon poikain talteen ottamat meripihkakorut ja katkelmat ym:t löydökset, joista osa on liitetty Kokemäen museon kokoelmiin. Tarkemmat tutkimukset paikalla suoritettiin ajalla 4.8.-12.8.1960 apulaisinani ylioppilaat A. Kopisto ja J. Eenilä. Kaivauslöydöt on lueteltu numerolla KM 14957; niihin on liitetty myös keväällä haltuuni saamat löydöt.

Löytöpaikka sijaitsee siis Kokemäen pitäjän Vallilan kylän Pispan talon maalla, asuinrakennuksen pohjoispuolella, länteen, kohti Kokemäen jokea viettävällä rinteellä, joesta n. 400-500 m itään. Paikalle on Porin kaupungista n. 40 km linnuntietä kaakkoon, Turusta n. 93 km miltei pohjoiseen ja Tampereelta n. 75 km länsilounaaseen. Kivikaudella asuttu alue on siellä löydöistä päätellen ollut laaja, ulottuen Pispan

päärakennuksesta n. 120-130 m pohjoiseen ja sieltä pitkin länsirinnettä etelään päin läpi Pispän pihan ja puutarhan toista kilometriä pitkänä kaistana. Tarkempia tutkimuksia on suoritettu päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsevan hiekkakuopan kohdalla ja reunoilla sekä siitä länteen olevalla perunamaalla. Kaiken kaikkiaan on kaivauksin tutkittu n. 616 m². - Rinne kaivauspaikalla viettää loivasti länsilounaaseen. Perunapeltto päättyy lännessä töyrääseen, jonka juuri on n. 42.5 m ymp. Terrassin päällä on kivikautinen kulttuurikerros. Terrassin juurelta lähtien on vietto Kokemäenjoen uomaan tuskin huomattava. Kokemäenjoen rannalla on pato, joka estää veden nousun pellolle. Ennen padon rakentamista on vesi tulva-aikoina ulottunut mainitun terrassin juurelle.

Maasperä terrassin päällä on hienoa ns. lentohiekkaa, ylempänä rinteessä, hiekkakuopan kohdalla ja siitä itään karkeampaa hiekkaa. - Kulttuurimaa oli väriltään enimmältä osalta suklaanruskea, osin heikosti punertava. Sen alla oli kirkas keltainen hiekka. Kulttuurikerroksen vahvuus oli keskimäärin n. 25-30 sm. Varsinaista humuskerrosta sen päällä ei ollut juuri lainkaan. Se oli ajettu pois ja maanpinta tasattu "Caterpillarilla". Perunamaalla ruokamullan vahvuus vaihteli 20-40 sm, ollen alempana rinteessä yleensä paksumpi kuin ylempänä.

Kiinteitä muinaisjäännoiksiä paljastui useita: kivettyjä tulisijoja yhteensä 20, nuotionpaikkoja 9, kulttuurimaakuoppia 14, punamultalaikkuja 16, paalujen sijoja 7.

Kivetyt tulisijat olivat muodoltaan pyöreitä ja kooltaan vaihtelevia; halkaisija n. 1-2 m, vahvuus n. 30-60 sm, poikkileikkaus patamainen. Kiviä niissä oli 1-3 kerrosta, alimmat kivet tavallisesti haperoiksi pala-neita ja murskaantuneita. Tulisijat, joissa oli vain 1-2 kivikertaa, olivat kooltaan pienimpiä, halkaisijaltaan jopa alle yhden metrinkin. Ne lienevät isompien tulisijain pohjaosia, joista päällimmäiset kivet on käytetty uusien tulisijain rakentamiseen, päätellen siitä, että eräistä niistä selvästi näkyi, että niistä oli otettu kiviä. Halkaisijaltaan yli metrin suuruiset tulisijat, joita paljastui 8, tulivat miltei poikkeuksetta näkyville n. 5-15 sm syvältä, vain kaksi oli syvemmällä, ja

niistä toisesta oli otettu kiviä, kuten ilmenee sen poikkileikkauspiirroksesta. Kooltaan pienemmät tulisijat, joita paljastui 12, olivat n. 20 sm syvällä tai syvemmällä. Niiden halkaisija oli siis 1 m tai pienempi. Vain kolme pientä tulisijaa oli kulttuurikerroksen yläosassa. Niistä yhden halkaisija oli vain 1/2 m ja vahvuus 20 sm, jotenka on mahdollista, että siitä puuttuvat ylimmät kivet. Toinen oli halkaisijaltaan n. 60 sm ja vahvuudeltaan 10 sm - siinä oli vain muutama kivi. Kolmas, v. 1955 paljastunut tulisija erosi rakenteeltaan toisista. Se oli kyllä muodoltaan pyöreähkö - halkaisija n. 60 sm -, mutta siinä oli kaksi laakakiveä vastakkaisilla puolilla liettä pystyssä ja niiden välissä isohkoja kiviä. Toisissa alueen tulisijoissa olivat kivet enimmäkseen tasa-suuruisia, n. nyrkin tai kahden kokoisia. Tuo tulisija oli aivan kulttuurikerroksen yläosassa, eikä vaikuttanut siltä, että siitä olisi otettu kiviä tai, että se olisi isomman tulisijan jäännös. Vahvuudeltaan se oli näet normaali, 40 sm, ja poikkileikkaukseltaan patamainen.

Kaikki paljastuneet tulisijat eivät ilmeisestikään ole keskenään saman aikaisia, kuten saattaa päätellä niiden keskinäisestä stratigrafisesta suhteesta ja tilasta, suuresta lukumäärästä ja lähekkäisestä sijainnista. Lisäksi yksi, kulttuurikerroksen yläosasta paljastunut, erosi rakenteeltaan toisista.

Kivettömät nuotionpaikat olivat muodoltaan enimmäkseen ellipsimäisiä, kooltaan n. 100 x 75 sm tai suurempia, isoin n. 200 x 175 sm. Kolme oli muodoltaan pyöreähköä, halkaisijaltaan n. 60 sm ja yksi muodoltaan epämääräinen. Hiili-, noki- ja palomaakerroksen vahvuus niissä vaihteli 14 sm:stä 53 sm:iin. Ne paljastuivat eri syvyyksistä. Kaksi suurinta oli aivan kulttuurikerroksen yläosassa, toiset syvemmällä, n. 10-15 sm syvällä, yksi n. 20 sm syvällä.

Kaikiin edellä mainittuihin ja myöhemmin esille tuleviin syvyyksiin nähden on huomattava, että maanpinta perunamaan yläpuolella oli tasattu ja pintakerros ajettu pois. Pellolla taas kulttuurikerroksen yläosa on rikkoontunut peltoa mukattaessa, ja ruokamulta liikkunutta.

Paalujen sijat olivat muodoltaan pyöreitä tai ellipsimäisiä, hiili-

sirua ja likamaata sisältäviä läiskiä, halkaisijaltaan n. 10-35 sm ja pohjaan suippenevia. Yksi niistä oli n. nyrkinkokoisilla kivillä ympäröity. Kolme oli lähellä tulisijaa tai sellaisen vieressä. Yhteen ja samaan rakennelmaan ne eivät kuuluneet. Ei ole myöskään varmaa, että ne ovat todella kaikki paalujen sijoja.

Kulttuurimaakuopista oli ensin osa kooltaan pieniä, n. 45 x 45 sm - 125 x 100 sm, ja muodoltaan epämääräisiä likamaasyvennyksiä. Niiden paksuus vaihteli 20 sm:stä 90 sm:iin. Kuusi ulottui varsinaista kulttuurikerrosta syvemmälle, syvin 60 sm sen alapuolelle. Neljä oli kooltaan isoja, niistä ainakin osa osittain maahan kaivettujen asuntojen pohjia. Niistä isoin paljastui v:n 1955 kaivauksen yhteydessä. Se oli pitkänomainen, pohjois-eteläsuuntainen, lähinnä suunnikkaan muotoinen. Sen pohjois- ja eteläpäässä, jonkin matkaa kuopan reunan ulkopuolella, oli paalunsija. Kuopan pituus oli n. 6.75 m, pohjoisosan leveys n. 4.0 m ja eteläpään leveys n. 2.0 m. Kaksi metriä leveän osan pituus oli n. 4.25 m. Sen eteläpäässä, kuopassa oli iso nuotionsija, 53 sm vahva kerros hiiltä, nokea ja punaiseksi palanutta hiekkaa. Nuotionsija oli halkaisijaltaan n. 200 x 175 sm. Kuopan keskimääräinen syvyys oli n. 50-60 sm. - Kuopan leveässä pohjoispäässä oli kaksi punamultaläiskää. Niistä isompi (H.I) oli suunnikkaan muotoinen, pohjois-eteläsuuntainen, n. 2.15 m pitkä ja n. 1.0 m leveä ja n. 14 sm paksu. Sen koilliskulmassa, punamullan päällä oli pieni lattea kivi. Ison punamultahaudan vieressä, siitä n. 25 sm:n päässä, sen itäpuolella, oli pieni, lähinnä puolikuun muotoinen punamultaläiskä (H.II), kooltaan n. 90 x 60 sm. Sen vahvuus oli 18 sm. Punamultaläiskät eivät olleet kulttuurimaakuopan pohjalla, vaan sen yläosassa. Pienempi syvemmällä maanpinnasta kuin isompi, mutta kuitenkin jotakuinkin samassa tasossa edellisen kanssa. Kumpikin oli löydötön.

Samana vuonna paljastui toinenkin iso, edellisen kaltainen kulttuurimaakuoppa, siitä n. 3 m:n päässä. Se oli itä-länsisuuntainen. Kuopan itäosa oli n. 3.5 m leveä ja n. 3.0 m pitkä, länsiosa oli n. 1.75 m leveä. Kuopan koilliskulmasta paljastui kulttuurimaan pohjaosasta pie-

ni pyöreä nuotionsija, halkaisijalta n. 75 sm; hiili-, noki- ja palo-
maakerroksen vahvuus oli n. 30 sm. Asuntokuopassa, kulttuurimaan ylä-
osassa oli neljä pientä punamultaläiskää, kolme kuopan leveässä osassa
(H.III, IV, V) ja yksi kap^assa länsipäässä (H.VI). Yhdessä kuopan leveäs-
sä päässä olleesta punamultalaikusta (H.V) löytyi pieni kivilajista teh-
ty kourutaltta (13786:109). Kyseinen läiskä sijaitsi siinä kohtaa asun-
non pohjaa, mikä oli syvin, n. 80 sm syvä, ja taltta löytyi sen pohjal-
ta. Tuo syvennys oli muodoltaan ellipsimäinen ja mitoiltaan n. 200 x 10^{cm}
H.III oli muodoltaan ellipsimäinen, n. 65 x 45 sm laaja ja n. 19 sm pak-
su; H.IV oli pyöreähkö, halkaisijaltaan n. 30 sm; H.V oli lähinnä pääry-
nän muotoinen, mitoiltaan 70 x 30 sm; saman muotoinen ja kokoinen on ol-
lut nähtävästi myös H.VI, mistä kaivettiin vain osa.

Toiset kaksi isoa kulttuurimaakuoppaa paljastuivat kesällä v. 1960.
Niistä toinen löytyi perunamaalta. Se oli muodoltaan lähinnä I-kirjajai-
men tapainen ja n. 1 m leveä. Sen pitempi haara oli koillis-lounaissuun-
tainen ja n. 2.5 m pitkä, lyhyempi haara oli kaakkois-luoteissuuntainen
ja n. 1.5 m pitkä. Pidemmän haaran suurin syvyys oli n. 90 sm, pienem-
män 150 sm. Haarojen välisessä kulmauksessa oli pieni kivetyn tulisijan
jäännös, n. 30 sm syvällä maanpinnasta lukien. Pitempi haara päättyi
laajahkoon hajoaneeseen kiveykseen - tulisijaan?.

Toinen laaja kulttuurimaakuoppa oli pahoin turmeltunut. Paikka on en-
tistä tonttimaata, ja jokin kellarirakennelma on aikoinaan osunut kivi-
kautisen kulttuurimaakuopan vaiheille. Tuo asunnon pohja on ollut n.
4 x 4 m laaja. Siinä oli pieni jäännös nuotiosta ja laajahko punamulta-
läiskä, ^(H.VII) mistä löytyi liuskeisen ongenkoukunvarren katkelma (14957:170).

Punamultaläiskiiä tai on oikeampaa sanoa punamullan värjäämiä hiekka-
laikkuja paljastui siis yhteensä 16. Niistä on edellä käsitelty jo 7.
Loput yhdeksän löytyivät kaikki kesällä 1960. Edellä käsitellyt olivat
asuntokuopissa. Lopuista oli osa tavallisessa kivikautisessa kulttuuri-
kerroksessa, osa sen ulkopuolella ylempänä rinteessä kark^assa hiekassa.
Käytämme niistä seuraavassa lyhyiden vuoksi nimimuotoa hauta, vaikka ne
kaikki sinänsä eivät ole hautoja, mutta melkoisella varmuudella kuiten-
kin liittyvät niihin, kuten tuonnempana ilmenee.

Haudat I - VII ovat siis olleet asuntojen kohdalla, haudat VIII - XVI niiden ulkopuolella. Rakenteeltaan viimeksi mainitut eivät eronneet edellisistä.

Hauta VIII: pieni, lähinnä ellipsimäinen punamultaläiskä; mitoiltaan 35 x 25 sm, paksuus 11 sm; kulttuurikerröksessä; löydötön.

Hauta IX: pohjois-eteläsuuntainen likamaaläiskä, jonka pohjoispäässä oli punamultaa. Läiskän pituus oli n. 2 m ja leveys n. 90 sm, suurin syvyys - N-päässä - n. 40 sm ja S-päässä n. 20 sm. Punamulta-alan suuruus oli n. 70 x 70 sm ja vahvuus 20/25 sm. Maanpinnan tasoitustyössä on sitä levinnyt ohuelti laajemmalle, n. 150 x 75 sm suuruiselle alalle. Alkuperäisen punamultaläiskän pinnalta löytyi pieni limsiönuolenkärki (14957:191).

Hauta X: ent. kellarin rikkoma laaja punamulta-alue, jonka suurin pituus N-S-suunnassa oli n. 4 m ja suurin leveys W-E-suunnassa n. 3 m. Läiskä oli eteläpäässään kapeampi kuin pohjoispäässä. S-päässä oli sen leveys n. 120 sm. Punamulta-kerroksen vahvuus vaihteli, ollen vahvimmillaan n. 50 sm. Läiskän päällä oli harva kiveys. Läiskästä löytyi kaksi meripihkakorua (14957:28, 29), mikrolittinen limsiökärki (14957:23) ja limsiökaavin (14957:50). Esineet olivat hajallaan eri tahoilla läiskää, meripihkakorut kuitenkin vierekkäin. Sekaisen punamulta-alueen laajuus viittaa siihen, että paikalla olisi ollut useampia hautoja, jotenka siitä talteen saatu esineistö saattaa olla peräisin eri haudoista, eikä ole ehdottoman varmaa, että ne kaikki edes ovat hauta-antimia.

Hauta XI: pieni punamultaläiskä edellisen pohjoispuolella, siitä n. 60-70 sm päässä, muodoltaan lähinnä pyöreähkö ja halkaisijaltaan n. 30 sm; löydötön.

Hauta XII: soikeahko punamultaläiskä, mitoiltaan n. 20 x 10 sm; löydötön.

Hauta XIII: edellisen vieressä, siitä n. 75 sm:n päässä, pyöreähkö punamultaläiskä, halkaisijaltaan n. 20 sm. Se oli löydötön ja sijaitsi lähellä tulisijaa. Asuntoon hautaus?

Hauta XIV: laajahko pohjois-eteläsuuntainen punamultaläiskä varsinaisen

kulttuurikerroksen ulkopuolella. Sen suurin pituus oli n. 2 m ja leveys n. 1.5 m. Läiskän eteläpäähän leikkasi myöhemmin kaivettu "savioja". Punamullan värjäämähänmaan vahvuus oli n. 70 sm. Siitä löytyi neljä isoa limsiökärkeä, kolme toisissaan kiinni (14957:365-367) ja neljäs niistä n. 20 sm pohjoiseen. Kärkien kanta oli suunnilleen etelään. Kaikki neljä kärkeä löytyivät jotakuinkin samasta syvyydestä. Samasta punamultaläiskästä löytyi myös limsiölastuja ja kaksi kvartsi-iskennäistä, punamullan värjäämiä (14957:371-373, 375) ja haudan pohjoispäästä punamullan värjäämä laakakivi (14957:376).

Hauta XV: pieni punamultalaikku edellisen koillispuolella, suuruudeltaan n. 50 x 25 sm; löydötön.

Hauta XVI: ellipsinmuotoinen punamultaläiskä edellisen itäpuolella, mitoiltaan n. 90 x 50 sm. Läiskän vahvuus oli n. 10 sm. Siitä löytyi kaksi kivilajista (hiotun esineen kappaleesta) tehtyä makrokaavinta, pieni hiekkakivinen käsihioin ja käyttöjälkinen limsiöiskennäinen - kaikki punaisiksi värjäytyneitä (14957:378-381).

Kolme viimeksi kuvattua hautaa oli siis varsinaisen kulttuurikerroksen ulkopuolella ylempänä rinteessä. Maaperä niiden kohdalla oli suhteellisen karkeata hiekkaa. Niiden alkuperäistä syvyyttä on ~~vaikuttanut~~ edellä mainitusta syystä vaikea varmuudella määrittää. Niiden päällä oleva sorakerros, kärkihaudan kohdalla n. 25 sm paksu, oli sekin osittain punamullan värjäämä. Vaikuttaa siltä kuin punamullalla olisi eräissä taspauksissa ominaisuus värjätä maata varsinaista hautaa tai pesäkettä laajemmalti, ei vain sivuille, vaan myös ylöspäin. Yhtenä syynä siihen lie-nee pinta- ja pohjaveden vaikutus.

Irrallisia löydöksiä kertyi, yllä mainitut mukaan laskettuina seuraavasti:

Löydösten laatu	12677	13786	14822	14957	Yht.
saviastiain paloja	-	23	116	350	489
saviesineiden katkelmia	-	-	-	1	1
palanutta savea	-	-	-	12	12
savea	-	-	-	x	x
meripihkakoruja	-	-	-	6	6
meripihkakorujen kappaleita	-	-	-	6	6
liuske-esineitä	-	1	-	1	2
liuske-esineiden katkelmia	-	-	-	2	2
kourutalttoja, kivilajia	-	1	-	-	1
kivilajiesineiden katkelmia ja siruja.	-	1	-	7	8
keskentekoisia kivilajiesineitä	-	-	-	2	2
kivilajikaapimia	-	-	-	4	4
kivilaji-iskennäisiä	-	26	-	40	66
hiontakiviä	-	-	-	3	3
hiontakivien katkelmia	-	1	-	13	14
kivilaattoja	-	-	-	1	1
limsiökärkiä	-	1	-	6	7
limsiökärkien katkelmia	-	-	-	3	3
limsiökaapimia	-	-	-	8	8
limsiökaapimien kappaleita	-	-	-	1	1
limsiöveitsien ? katkelmia	-	1	-	3	4
limsiösäleiden katkelmia	-	1	-	1	2
limsiöiskennäisiä	1	36	20	208	265
tuluspiitä	-	3	-	6	9
kvartsitalttoja	-	-	-	1	1
kvartsikärkien katkelmia	-	-	-	1	1
kvartsikaapimia	1	3	-	7	11
kvartsikaapimien katkelmia	-	-	-	3	3
keskentekoisia kvartsikaapimia	-	-	-	1	1
iskukiviä, kvartssia	-	1	-	5	6
iskukivien kappaleita, kvartssia	-	-	-	2	2
käyttäjälkisiä kvartsi-iskennäisiä ...	1	3	-	24	28
kvartsisäleiden katkelmia	-	2	-	2	4
kvartsi-iskentäytimiä	1	-	-	-	1
kvartsi-iskennäisiä	12	112	18	868	1010
kvartsiittitalttoja	-	-	-	2	2
kvartsiittipurasimia	-	-	-	1	1
kvartsiittikaapimia	-	-	-	1	1
käyttäjälkisiä kvartsiitti-iskennäisiä	-	-	-	3	3
kvartsiittisäleiden katkelmia	-	-	-	2	2
kvartsiitti-iskennäisiä	-	1	-	3	4
palaneita luunsiruja	-	66	-	48	114
hiiltä	-	x	-	x	x
punamultaa	-	-	-	x	x
punamullan värjäämää hiekkaa	-	-	-	x	x

Yllämainittujen lisäksi on paikalta löydetty vielä poikkiteräinen kirves (13692) ja liuskerengas (14158). Kokemäen museossa säilytetään seuraavia: kivilajista tehty kaavinveitsi, 2 limsiönuolenkärkeä, 2 keskentekoista limsiönuolenkärkeä, 4 limsiönuolenkärjen katkelmaa, lastu- nuolenkärjen katkelma, käyrä limsiöesine (ollut punamullassa), limsiökeihäänkärjen tai veitsen katkelma.

Saviastiain paloista on enin osa vanhempaa tyypillistä kampakeramiikkaa, Äyräpään tyyliä II:1 - leveäkampaleima-kuoppakoristeista. Kampaleimapainanteet muodostavat horisonttaalisia vyöhykkeitä kuten esim. Hinnerjoen Lammilan tai Säämingin Pääskylahden tunnetuissa astioissa; kuopat ovat yksinkertaisissa riveissä. Geometrisaiheistakin kampaleimakuviointia esiintyy (esim. 13786:105, 14957:164,188), samaten sellaista, joissa kampaleimapainanteet muodostavat viistoja, miltei vertikaalisia patsaita tai pylviäitä (esim. 14822:1, 14957:236). Joukossa on myös paloja, joissa kuopat on painettu tiheään kampaleimavyöhykekoristelun päälle (esim. 14957:188,200,210); eräs siirtymävaihe tyylistä I:2 tyyliin II:1. - Kuopat ovat enimmäkseen pyöreitä ja pohjaan suippenevia tai pyöreäpohjaisia. Yhdessä palassa on lähinnä suorakaiteenmuotoiset kuopat (14957:171), mikä on harvinaista "suomalaisessa" kampakeramiikassa. - Nuorempaa tyypillistä kampakeramiikkaa, Äyräpään tyyliä II:2, on vain jokunen pala, samaten nuorakeramiikkaa (13786:6 ?, 14957:204,321, 14822:1). Viimeksi mainituista on yksi reunapala (14957:204), minkä reunasärmän koristelu muistuttaa suuresti eräitä tyypillisen kampakeramiikan reunasärmän koristelua (esim. 14957:201-202), joskin se on tehty erilaisella tekniikalla. Nuorakerämisessä astiassa sormien päillä ikäänkuin nipistämällä - siitä todistavat kynsipainanteet - kampakerämisessä astiassa lyhyin, levein kampaleimapainantein. Yleisvaikutelma on sama. Kyseessä saattaa olla samanaikaisuuteen viittaava piirre, varsinkin kun paikalta talteen saadussa muussa kulttuurijäämistössä ei ole mitään, mikä viittaisi nuorakeräamiseen piiriin. Ainoa mikä poikkeaa muusta jäämistöstä on edellä kuvattu pieni tulisija.

Saviastiain paloista päätellen on paikalla asuttu pääasiallisesti vain vanhemman tyypillisen kampakeramiikan aikana, ei kuitenkaan yhtäjaksoisesti, vaan eri aikoina, mihin viittaa tulisijain sijainti eri syvyyksissä. Ranta on välillä ollut asumaton, jolloin tuuli ja tyrskyt ovat päässeet peittämään osan liesistä hiekkaan.

Useimmille meripihkakoruille löytyvät lähimmät vastineet Suomen aikaisemmista löydöistä. Niinpä riipus 14957:3 on muodoltaan samanlainen kuin Viipurin Häyrynmäeltä eräästä punamultaläiskästä löydetty riipus (5428:340). Äyräpää pitää sitä tyypillisen kampakeramiikan aikaisena (SMYA XLV ss. 12-13). Se on alunperin ollut samankokoinen kuin nyt esillä oleva riipus. - Meripihkalevy 14957:5 on samanmuotoinen kuin Maarian Jäkärlestä läheltä punamultaläiskää yhdessä nuoremman tyypillisen kampakeramiikan kanssa löydetty linssinmuotoinen koru (8061:83). Se on vain jälkimmäistä pienempi (vrt. SMYA XLV ss.13-14). Samanmuotoinen korulevy on löydetty myös Honkilahden Kolmhaarasta punamultahaudasta I (14717:4; FM 1959 s. 10). Sieltä on talteen saatu Jäkärlekeramiikkaa, vanhempaa ja nuorempaa tyypillistä kampakeramiikkaa ja ns. epineoliittista keramiikkaa. Samasta haudasta tavatut limsiökärjet viittaavat siihen, että kyseessä olisi tyypillisen kampakeramiikan, lähinnä Äyräpään tyyllivaiheen II:1 aikainen haudaus. - Korulevyt 14957:4,6 ovat muodoltaan samankaltaisia kuin eräs Räisälän Pitkäjärveltä löydetty reijällinen meripihkalevy (6939:249), joskin jälkimmäistä isompia ja pienempi reikäisiä. Räisälän Pitkäjärven koru on löydetty 10 sm syvältä kulttuurimaasta yhdessä pienen saviastian palasen, kahden limsiöiskennäisen, kivilaji-iskennäisen ja yhden palaneen luunsirun kanssa (6939:250) ja lienee näin ollen tyypillisen kampakeramiikan aikainen (vrt. kuitenkin SMYA XLV s. 11). - Meripihkarenkaitten katkelmat 14957:7-8 ovat lähinnä samanlaisia kuin Suomussalmen Kalmosärkästä löydetty katkelma 14504:20, joka löytyi punamullan yhteydessä, läiskän yläpuolelta. Suomussalmelta löydetty keramiikka on nuorempaa kuin Kokemäen Pispan keramiikka, jotenka myös sieltä löydetty renkaan katkelma lienee nuorempi kuin nyt esillä olevat. Sen sijaan Honkilahden Kolmhaaran haudasta I tavatut meripihkarenkaitten katkelmat (FM 1959 s. 10), jotka poikkileikkaukseltaan ovat samanlaiset kuin Pispan renkaitten katkelmat, ovat todennäköisesti vanhemman tyypillisen kampakeramiikan aikaisia, jonka ikäisinä pitäisi myös nyt esillä olevia renkaitten katkelmia.

Uutta muotoa Suomessa edustavat rikkoontuneesta punamultaläiskästä löydetyt kaksi paksua meripihkakorua 14957:28-29. Lähimmäksi niitä tulee Anjalasta löydetty meripihkahelmi 2997:14, joka on yksinäislöytö. Se on Kokemäen koruja hiukan isompi, mutta siinä on pienempi reikä kuin edellisissä. Muussa suhteessa ko. korut ovat identtiset, ainakin muodoltaan ellei ehkä laadultaan. Läheltä Kokemäen Pispan meripihkahelmiä löytyi samalta punamulta-alueelta, kuten edellä jo mainittiin mikroliittinen limsiökärki ja limsiökaavin, jotka nähtävästi ovat asuinpaikalta tavatun tyyppillisen kampakeramiikan aikaisia. Ne ovat ns. karbonista limsiötä. Näin ollen lienevät myös kyseiset meripihkakorut tyyppillisen kampakeramiikan ikäisiä. Nuorakeramiseen kulttuuriin ne tuskin kuuluvat, koska Suomesta ei tietääkseni ole vielä kertaakaan tavattu meripihkaa nuorakeramiikan kanssa, vaikka nuorakeramisia asuinpaikkoja maasta tunnetaan useita. Tällöin ei ole huomioitu Askolasta Taka-Piskulan Ruoksmalta löydettyä meripihkakorua (13067:403) jonka ikäasema on epävarma. Se tosin löytyi liki paikalta talteen saatuja nuorakeramisia saviastiatien paloja, mutta kun muistaa, että paikalta on löydetty hyvin eri-ikäisiä kulttuurijäämistöjä alkaen Suomen järven kulttuurista kivikauden loppuun ja sen jälkeiseen aikaan, niin ymmärtää, että kyseisen korun ikää on vaikea varmuudella sanoa. Myöskään punamultaa ei ole vielä kertaakaan tavattu Suomen vasarakirveshaudoista eikä asuinpaikoilta - mikäli tiedän - jotenka sekin on piirre, mikä viittaa vakavasti siihen, että kyseiset meripihkakorut olisivat paikalta löydetyin kampakeramiikan aikaisia. Tämä antanee jonkinlaisen kronologisen kiinnepohdan myös Anjalan helmelle.

Liuske-esineistä on yksi löydetty v. 1955 suoritetun kaivauksen jälkeen. Se on leveäkehäinen, punertavan ruskeata kiveä oleva liuskerengas (14158). Reikä on tehty kahtapuolin kairaamalla. Tyyppi ei ole Suomessa kovin yleinen, mutta on ainakin kerran löydetty kivikautiselta asuinpaikalta yhdessä tyyppillisen kampakeramiikan kanssa. Tarkoitetaan Etelä-Pohjanmaalta, Lapuan Tiistenjoen Hämeenniemeltä löydettyä leveäkehäistä rengasta (9599:1). Tyyppi on kuin liuskerenkaan ja rei-

jällisen pyöreän korulevyn välimuoto.

Pyöreänä korulevynä on ilmeisesti käytetty liuskerenkaan valmistuksessa jäljelle jäänyttä keskiosaa 14957:9, päätellen siitä, että se kerrotaan löydetyn punamultaläiskästä yhdessä meripihkakorujen (14957 4-8) kanssa. "Esine" on punertavan ruskeata liusketta, mikä selittää sen kelpuuttamisen koruksi. Se valaisee erinomaisella tavalla liuskerenkaitten valmistustekniikkaa (Luho, Suomen kivikauden pääpiirteet s. 84). Lähin vastine sille on Nousiaisten Kukonharjun kampakeraamista asuinpaikalta löydetty vastaavanlaisen keskiosan kappale (8945:1), joka paikalta talteen saadun keramiikan mukaan on lähinnä nuoremman tyyppillisen kampakeramiikan ikäinen (8945:2). Enin osa asuinpaikan saivastiaain paloista on Äyräpään tyyliä II:2, hiukan on tyyliä II:1 ja III:1. Nuorakeramiikkaakin on sieltä hiukan löydetty.

V:n 1955 kaivauksen yhteydessä löytyi Z:n muotoinen, lovikoristeinen liuskeveitsi (13786:107). Tyyppi on harvinainen. Toinen samanmuotoinen, mutta koristeeton veitsi (8053:13) on löydetty Noormarkun Rudanmaan kylästä yhdessä kahden kourutaltan, reikäkiven, tasataltan ja kirveen teräkatkelman kanssa (8053:9-12,14). Se lienee kampakeraamien Kokemäen Pispan veitsi on epäilemättä tyyppillisen kampakeramiikan ikäinen. Nuorakeramisessa kulttuuripiirissä tyyppi on vieras. Noormarkun veitsestä Pispan veitsi eroaa lovikoristelultaan ja siinä, että sen kumpikin "sakara" on veitseksi hiottu, kun taas Noormarkun veitsen toinen, rikkoontunut "sakara" on ollut hiontajäljistä päätellen tylppä (vrt. myös SM 1925 s. 53). - Liuskeveitsistä puheen ollen mainittakoon tässä vielä Pispan asuinpaikalta löydetty veitsimäinen liuskekaavin, jollaisilla on arveltu kaavitun rasmaa eläinten nahkoista. Sitä säilytetään Kokemäen museossa.

Liuske-esineiden katkelmista on toinen nähtävästi keihäänkärjen tai tikarin (veitsen) katkelma. Se on punaisen ruskeata liusketta (14957:1). Muodoltaan se on saattanut olla samanlainen kuin esim. Askolan Honkaniemen asuinpaikalta löydetty liuskekärki (10524:1), joka on nuoremman tyyppillisen kampakeramiikan tai tyylivaiheen III:1 aikainen (FM 1950 s. 12). Toinen on punamultaläiskästä löydetty

ongenkoukunvarren katkelma (14957:170). Lähin vastine sille on Honkilahden Kolmhaaran haudasta n:o IV löydetty saman tyyppinen ongenkoukun varsi, joka kaikesta päätellen on tyypillisen kampakeramiikan aikainen (FM 1959 ss. 16,18).

Kivilajista tehtyjä kourutalttoja on yksi (13786:109). Se on löydetty punamultaläiskästä. Esine on satunnaismuotoinen, todennäköisesti isomman aseⁿ lohelmasta valmistettu. - Ennen paikalla suoritettuja tutkimuksia löydetty nelisivuinen poikkiteräinen kirves 13692 lieⁿnee muotonsa perusteella lähinnä kampakerami^ainen.

Keskentekoisia kivilajiesineitä on kaksi. Niistä toinen on tasataltan teelmä (14957:10). Se löytyi perunamaalta ennen varsinaisia kaivauksia kesällä 1960. - Toinen on isokokoinen kivi, jonka toisella lappeella on pyöreäpohjainen kuoppa (14957:51), joka vaikuttaa kairatulta. Se voi olla kivikautta nuorempi, esim. veräjän tai oven akselin aluskivi. Se löytyi kaivauksen yhteydessä syvältä maanpinnasta, mutta kohdalta, missä kaikesta päätellen on ollut historiallisena aikana kellari.

Hiontakivistä on syytä mainita kaksi ns. nuolenvarrensilittäjää (14957:56,72). Ne kumpikin ovat vaaleankellertävää hienorakeista hiekkakiveä.

Limsiökärkiä on paikalta saatu talteen yhteensä 10. Niistä on kuusi nuolenkärkiä (13786:106, 14957:23,191; kolme kärkeä on Kokemäellä). Ne ovat kaikki muodoltaan sellaisia, jollaisia Suomessa on aikaisemminkin tavattu yhdessä (vähemmän) tyypillisen kampakeramiikan kanssa, lukuun ottamatta punamultaläiskästä löydettyä mikroliittistä limsiökärkeä 14957:23. Sekin lienee nuolenkärki, päätellen siitä, että sen toinen pää ei ole juuri lainkaan punamullan värjäämä, mikä voi johtua siitä, että se on ollut siitä päästä varteen upotettu. - Limsiönuolenkärkien katkelmia on saatu talteen kuusi. Niistä on yksi ns. lastunuolenkärjen katkelma (Kokemäellä) ja yksi mahdollisesti pitkän ja solakan nuolenkärjen katkelma (14957:313). Paikalta on löydetty toinenkin samanmuotoisen kärjen katkelma (14957:300); se on kvartssia.

Isoja limsiökärkiä on löydetty neljä - kaikki samasta punamulta-haudasta (14957:363,365-367). Ne edustavat kolmea eri tyyppiä: kanalta kavennettua, suiponsoikeata ja tasakantaista muotoa. Kaikki kolme muotoa ovat kivikautisessa kulttuurijäämistössämme tunnettuja myös liuskeessa jo Suomusjärven kulttuurin piirissä ja myöhemmin (vrt. esin FM 1950). Kokemäen Pispan tyypillisen kampakeramiikan aikaisella asuinpaikalla ne esiintyvät samassa haudassa ja ovat siis olleet samanaikaisesti kätännössä, ja todennäköisesti myös tyypillisen kampakeramiikan piiriin kuuluvia. - Isojen limsiökärkien katkelmia on löydetty kolme. Niistä säilytetään yhtä Kokemäellä. Se lienee keihäänkärjen tai veitsen kärkikatkelma. Yksi isokokoinen limsiökärki, mistä kanta puuttuu (14957:2) on löydetty ennen kaivausta maan pinnalta läheltä sitä punamultaa sisältänyttä hautaa, missä olivat edellä mainitut neljä kärkeä. Sekin on ollut punamullassa, päätellen siitä, että sen toinen lape on punaiseksi värjäytynyt. Esine on muodoltaan epäsymmetrinen, eikä liene näin ollen keihäänkärjen, vaan lähinnä veitsen katkelma. - Kolmas kärkikatkelma (14957:111) on vaalean keltaista limsiötä - ei läpikuultava. Sekin on hiukan epäsymmetrinen.

Limsiökaapimista on neljä levykaapimia (14957:123,192,310,371). Niistä on yksi löydetty punamullasta (14957:371), ja yksi on paksu sälekaavin, jonka toinen kylki on nyrhitty veistimäiseksi (14957:50). Sekin on ollut punamullassa. Loput kaapimista ovat enemmän tai vähemmän satunnaismuotoisia. - Kaikille mainituille kaapimille löytyvät vastineet tyypillisen kampakeramiikan piiristä, lukuun ottamatta ehkä edellä mainittua paksua sälekaavinta, joka saattaa olla veitsi.

Paikalta talteen saatu limsiö, lukuun ottamatta tuluspiitä, joka tuskin on kivikautista, on makroskooppisesti katsottuna sellaista, jota on suomalaisessa ~~historiassa~~ arkeologisessa kirjallisuudessa totuttu sanomaan karbooniseksi eli Valdain limsiöksi. Onko se sitä myös todellisuudessa, ei ole mikroskooppisin ym:n luotettavin tutkimuksin osoitettu. - Kyseisen limsiön ja tyypillisen kampakeramiikan samanaikaisuutta ei ole aihetta epäillä.

Kvarsti- ja kvartsiittiesineet ovat myös muodoltaan sellaisia,

joille löytyvät täsmälliset vastineet tyypillisen kampakeramiikan piiristä, ja näin ollen on myös niitä syytä pitää paikalta saadun kampakeramiikan aikaisina.

Asuinpaikka on siis irrallisilta löydöksiltään tyypillisen kampakeramiikan aikainen. Nuorempaa ainesta sen jäämistössä edustavat mahdollisesti vain pari kolme nuorakeraamista saviastian palaa ja toisista rakenteeltaan poikkeava tulisija. On siis perusteltua pitää paikalta tavattuja kulttuurimaakuoppia, joista isoimmat ovat ilmeisesti asunnon pohjia, ja punamultahautoja myös tyypillisen kampakeramiikan aikaisina, varsinkin kun ei ole pakottavaa syytä pitää niitä nuorempina.

Suuria, osittain maahan kaivettujen asuntojen pohjia tunnetaan Suomesta toisiltakin kampakeraamisilta asuinpaikoilta. Niistä on osa ilmeisesti varhaiskampakeraamisia (esim. Paimio, Toispuolojannummi; Porvoo, Henttala II), osa tyyllivaiheen II tai III aikaisia (esim. Lapua, Pitkämäki), osa nuorakeraamisia (esim. Lapinjärvi, Malmbacken). Minkä ikäinen on Kymin Nikkarinmäellä paljastunut iso asuntokuoppa, on vaikea varmuudella sanoa, koska sieltä on saatu talteen useita keramiikka tyyplejä: hiukan I:2, runsaasti II:1-2, III:1, kuoppavoittoista kampakeramiikkaa, hiukan asbestikeramiikkaa, hiukan nuorakeramiikkaa jne. Sitä pitäisi kampakeraamisena, lähinnä tyyllivaiheen II tai III aikaisena. Pispän asuntokuopat ovat ilmeisesti tyypillisen kampakeramiikan ikäisiä ja sen piiriin kuuluvia, koska niistä kahdesta löytyi punamultahautoja.

Suomen kampakeraamisilta asuinpaikoilta paljastuneita pieniä punamultaläiskiiä on kauan epäilty hautauksen yhteyteen kuuluviksi. Honkilahden Kolmhaarasta äskettäin tavatut selvät "punamultahaudat" osoittavat, että epäily on ollut oikeutettu. Pispän asuinpaikallat löydetyt vahvistavat sitä ja valaisevat erinomaalla tavalla tyypillisen kampakeramiikan piirissä suoritettuja hautaustapoja.

Hautauksia on suoritettu asuinpaikalle ja itse asuntoihinkin, mistä

todistavat asuntokuopista paljastuneet punamultaläiskät, mutta myös varsinaisen asuma-alueen ulkopuolelle, joskin sen välittömään läheisyyteen. Elämä paikalla on jatkunut hautausmenojen jälkeenkin, kuten saattaa päätellä siitä, että kulttuurikerrosta on muodostunut hautojen päälle. Toisinaan on vainajat peitetty kokonaan punamullalla (laajat läiskät) sen jälkeen kun heidät on matalaan hautaan laskettu, päätellen siitä, että hauta-antimiksi mukaan annetut esineet ovat usein vain siltä puolelta punaisiksi värjäytyneitä, mikä on ollut ylöspäin. Toisinaan on nähtävästi vain vainajan pää ollut punamullalla peitetty. Siihen viittaa hauta IX, minkä pohjoispäässä oli pienellä alalla punamultaa. Itä-Preussista on nimittäin löydetty ruumishauta, missä ainoastaan pää oli punamullalla peitetty (Dietrich Bohnsack, Ein Steinzeitgrab mit Rötelbestattung aus Braynicken Kr. Neidenburg. - Alt-Preussen 4 Heft 2/1939). Hautaa on arveltu kampakeraamiseksi. Saman tapainen hauta löytyi Lapuan Pitkämäen suurelta kampakeraamiselta asuinpaikalta kesällä 1953. Se oli luoteis-kaakkoissuuntainen, n. 2 m pitkä ja n. 75 sm leveä. Sen luoteispäässä oli pieni punamultaläiskä. Hauta oli lödön, mutta ilmeisesti paikalta saadun keramiikan, tyyliä II ja III:1 aikainen. - Hauta XVI, missä työvälineet, 2 kaavinta, hioin, käyttöjälkinen limsiöiskennäinen, olivat pienessä punamultaläiskässä, viittaa siihen, että vainajan viereen on hautaan esineiden ohella annettu myös punamultaa, siis, että punamulta tuollaisessa tapauksessa kuului varsinaisiin hauta-antimiin. Toisaalta siinä saattaa piillä myös viittaus uhraukseen ellei kyseessä ole muualla kuolleen henkilön muistohautaus. Ko. punamultaläiskä oli nimittäin jotakuinkin samassa syvydessä kuin alueen muutkin läiskät ja selvät haudat. Viimeksi mainittujen suunta oli N-S.

Hauta-antimien kokoomus, määrä ja laatu vaihtelee. Useat haudat olivat tyhjiä. Sellaisissa tapauksissa on vainajat ehkä haudattu punamultaa lukuun ottamatta antimitta tai on heille annettu mukaan orgaanista aineesta tehtyjä esineitä ja aseita, mitkä eivät ole säilyneet maan kalkkiköyhyyden takia, jos antimet ovat olleet esim. luuta tai sarvea.

Hauta-antimista muodostavat aseet ja korut pääosan. Vainajat on nähtävästi haudattu vastetettuina. Toisella sijalla ovat työkalut: kaapimet, veitset, hioimet, raaka-ainekappaleet (lastut, iskennäiset), kalastusvälineet (ongenkoukunvarsi) jne. Kahdessa haudassa oli toisessa päässä laaskakivi lappeellaan. Ne ovat olleet mahdollisesti päänaluskiviä tai ruokatarjottimia. Yksinomaan aseita tai työvälineitä sisältävät haudat heijastavat ehkä vainajain yhteiskunnallista asemaa ja heidän siinä suorittamansa tehtävän laatua. Toiset ovat ehkä olleet metsästäjiä (isot limsiökärjet), toiset kalastajia (ongenkoukunvarsi) toiset nahkureita (kaapimet, veitset) jne. Naiset on nähtävästi haudattu henkilökohtaisin koruin (meripihkaa, liuskeriipuksia), ehkä juhlapuvussa tai -asussa. Myös miehet ovat saattaneet kantaa meripihkakorua ja naiset jousta, joskin sellaista hautaa, missä naitimena oli vain nuolenkärki, pitäisi miehen tai nuorukaisen hautana.

Samantapainen hauta-antimien vaihtelevaisuus kuvastuu myös Kiuruveden Kariahon tuhoutuneessa asuinpaikkakalmistossa, missä tämän kirjoittaja suoritti tutkimuksia kesällä 1960. Se on saviastiain paloisista päätellen vanhemman tyyppillisen kampakeramikan aikainen. Siellä on ollut ainakin kolme punamultahautaa. Yhdestä oli löydetty hiekanajajain kertoman mukaan kaksi isoa limsiökärkeä (12508:1-2). Siitä haudasta on mahdollisesti peräisin myös kivilajilevy 12508:3. Toinen hauta, edellisestä n. 4 m etelään, lienee ollut löydötön, Siitä oli vain riipe jälellä. Tuosta haudasta n. 9 m kaakkoon oli näkyvissä kolmannen haudan pohjaa. Siinä oli vielä jälellä n. 1 m pitkällä ja n. 1/2 m leveällä alalla vahvalti punamultaa. Haudan suunta on ollut kaikesta päätellen länsiluoteesta itäkaakkoon. Haudasta on löydetty 7 liuskeriipusta, tyyppiä, jollainen on varhemmin tunnettu Viipurin Häyrynmäeltä (). Limsiökärki-hautaa pitäisi miehenhautana, liuskeriipushautaa naisen hautana.

Merkillisenä piirteenä on mainittava, että ainakin toinen Kokemäen Pispän haudasta X löydettyistä meripihkahelmistä (14957:29) oli ympäröity savella - missä tarkoituksessa, on vaikea sanoa. Kyseinen savi

on hienoa ns. idolisavea (14957:31-32). Kyseistä meripihkahelmeä ei ole ilmeisestikään käytetty koruna, vaan todennäköisesti amulettina.

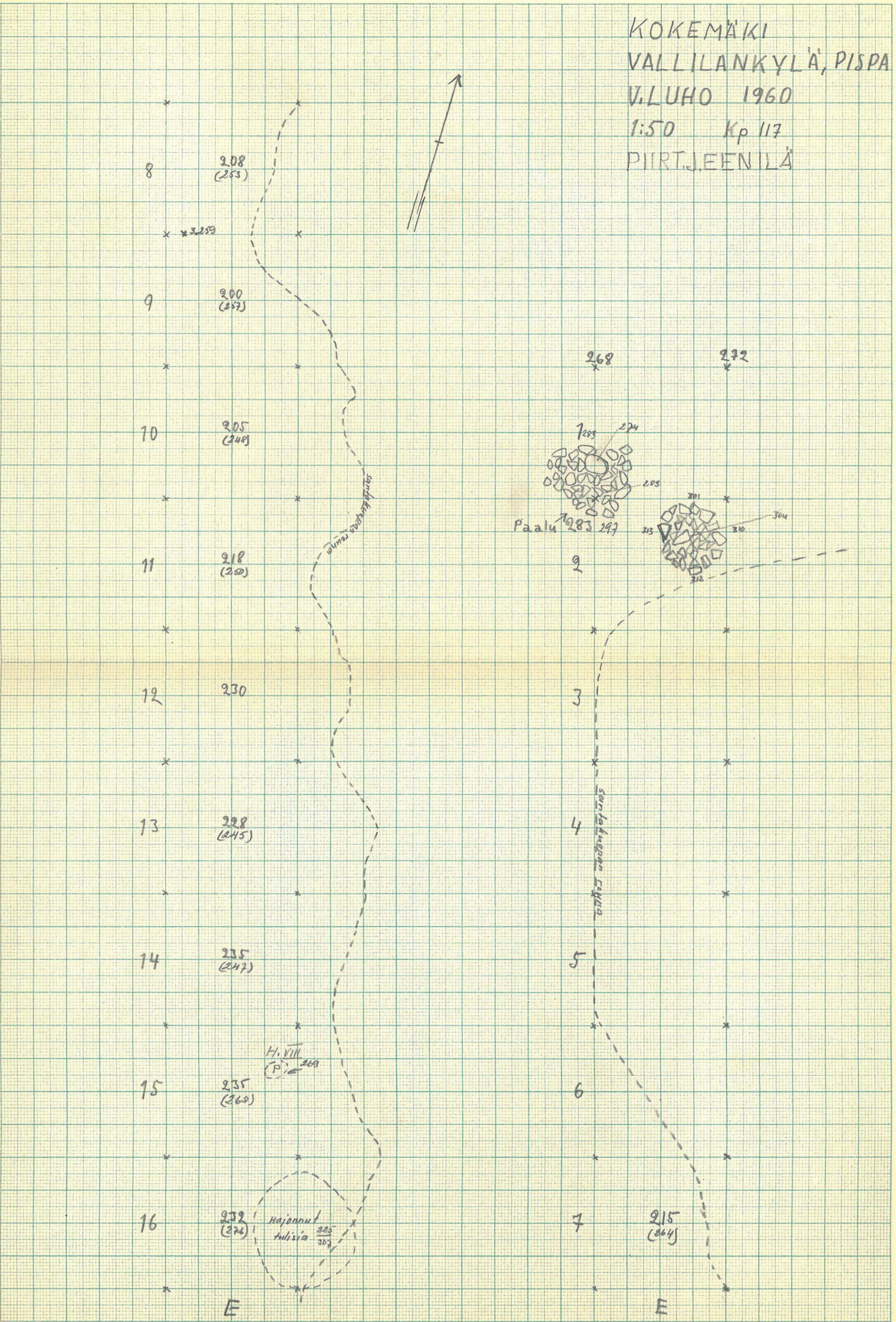
Punavärin käytöllä on kivikautisessa Suomessa vanhat perinteet. Sitä esiintyy eräillä kampakeraamisilla asuinpaikoilla jo tyylivaiheen I aikana. Eräät varhaiskampakeraamiset kuin myös tyypillisen kampakeraamikan aikaiset savi-idolit ovat kaikesta päätellen olleet maalattut punavärillä (vrt. SM 1941), ja eräissä varhaiskampakeraamisissa saviastiain paloissa on niinkään jälkiä punaväristä (Acta Archaeologica I s.172). Joiltakin varhaiskampakeraamisilta ja nuoremmiltakin asuinpaikoilta on löydetty punamultanokareita (esim. Helsinginpitäjä, Kaarela - tyylivaiheen I:1 aikainen; Askola, Pappila, Siltapellonhaka - myös tyylivaiheen I:1 aikainen). Kirkkonummen Vitträskin kalliomaalaus on suoritettu punavärillä. Sen ikä on epäselvä, mutta kuvio on samankaltainen kuin eräissä varhaiskampakeraamisissa savi-idolien katkelmissa. Se tarjonnee erään kiinnekohdan, joskaan ei ajoita maalausta varmuudella. - Varhaiskampakeraamiset asukkaat ovat siis tunteneet punamullan ja käyttäneet punaväriä, mutta varhaiskampakeraamisia hautoja ei vielä tunneta, jotenka emme tiedä onko niissä käytetty punamultaa. Vanhimmat tunnetut punamultahaudat Suomessa ovat tyypillisen kampakeraamikan aikaiset. Niitä vanhempia ovat käsittäökseni eräät itäkarjalaisen Porosaaren kalmiston punamultahaudat: mesoliittisia tai myöhäisintään varhaiskampakeraamisia. Nauhakeraamisessa kulttuuripiirissä on punamullan käyttö paikka paikoin ollut suhteellisen yleistä. Sitä esiintyy siellä paitsi kalmistoissa, myös asunnoissa (vrt. esim. Neue Ausgrabungen in Deutschland 1958 s. 48, 63 ja W. Buttler - W. Haberey, Die bandkeramische Ansiedlung von Köln-Lindenthal, 1936), useimmiten hauta-antimen muodossa. - Kampakeraamisissa haudoissa on punamultaa käytetty samaan tapaan kuin eräissä Länsi-Euroopan paleoliittisissa ja mesoliittisissa haudoissa (vainajat peitetty kokonaan punamullalla tai vain pää.-Vrt. esim. Historia Mundi 1) tai kuin Etelä-Venäjällä neoliittisena aikana (ns. Ockergräber-Kultur). Mistä tapaa on Suomeen tullut, ei voitane vielä varmuudella osoittaa. Ehkä sen

alkuperä juontuu samalta taholta kuin savi-idolienkin?

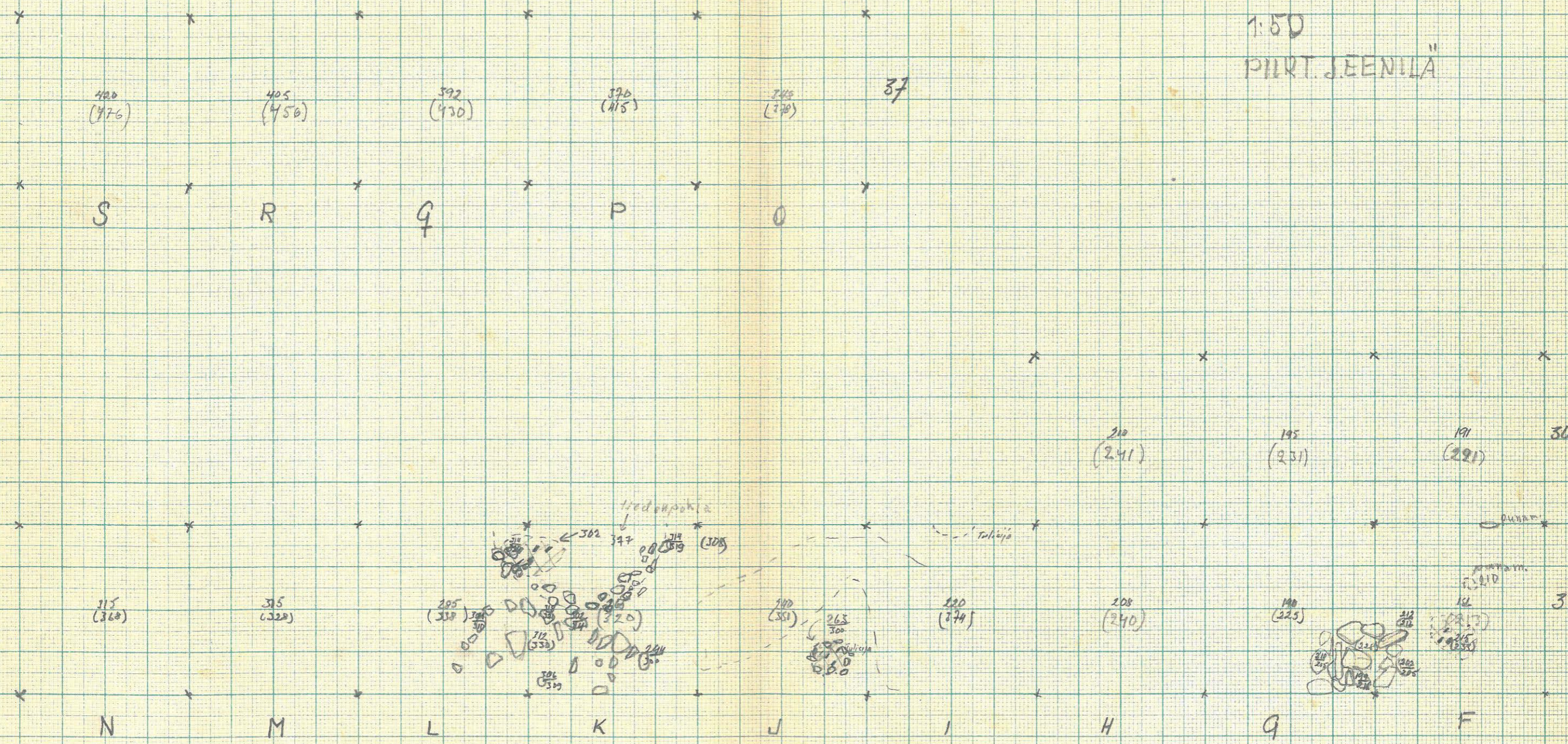
Suomessa punamultaa esiintyy paikka paikoin luontaisena, kuten esin Kiuruvedellä Tapanaholla, kuten saatoin todeta kesällä 1960. Siellä rajoitettu alainen punamultakerros alkoi kohta humuskerroksen alta ja sen alla oli luontainen keltamultakerros. Paikka on viljelystien varrella metsän reunassa, koskemattomassa maassa. Kivikautista kulttuuri-jäämistöä siinä ja lähiympäristössä en havainnut. Missä määrin punamultaa Suomessa on hankittu pitkien matkojen takaa, on vielä avoin kysymys; tuskin maamme rajojen ulkopuolelta.

Ville Luho

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ, PISPA
V. LUHO 1960
1:50 Kp 117
PIIRTJEENILÄ

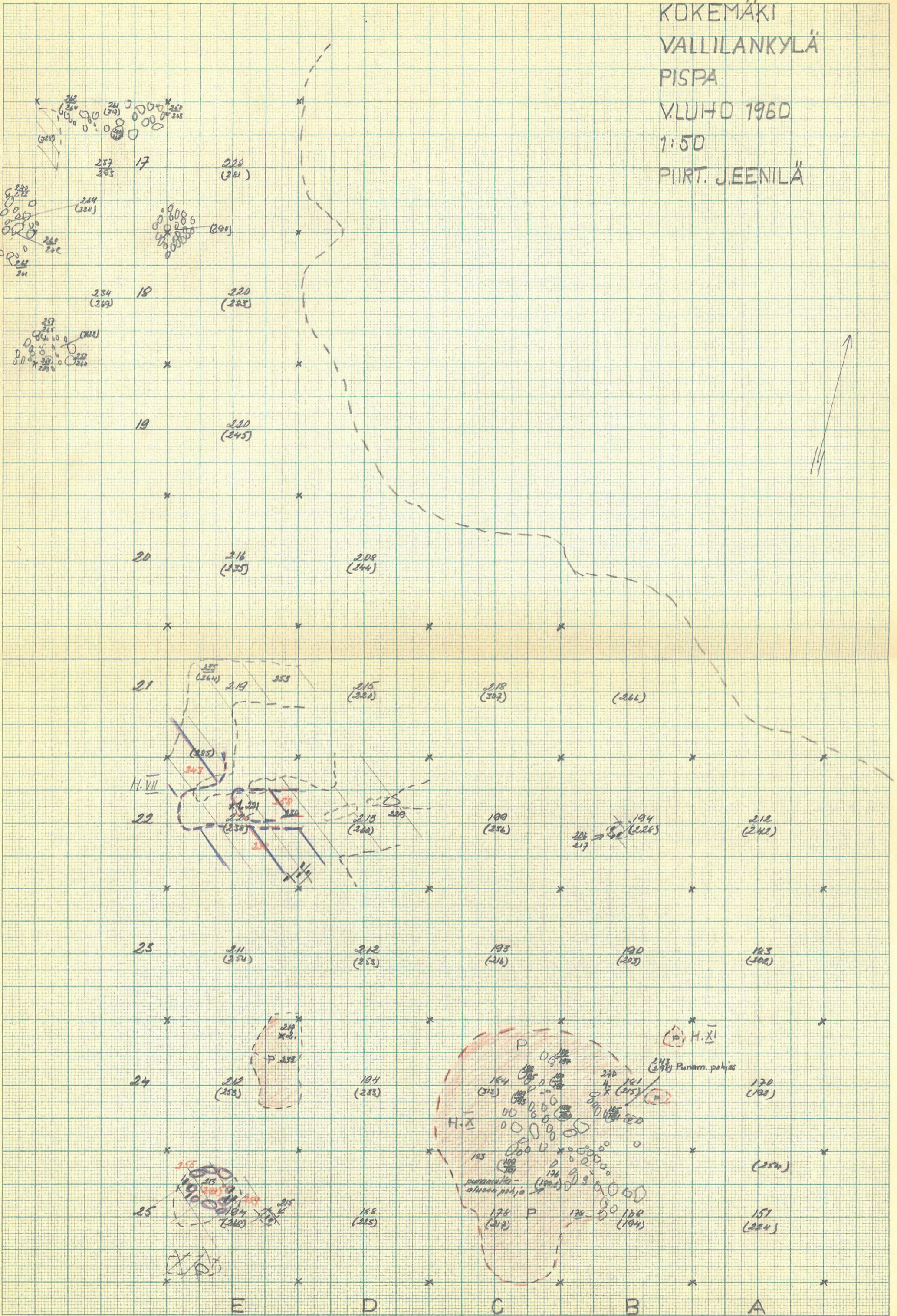

KOREMÄKI
 VALLILAN KYLÄ
 PISPA
 V. LUHO 1960
 1:50
 PIIRIT. J. EENILÄ

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
VLUHD 1960
7:50
PIIRT. J.EENILÄ

242
241
240
239
238
237

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
V. LUHO 1980
1:50
PIIRT. JEENILÄ

38

39

40

39

40

ETAISYYS 26 M

025
(075)

006
(054)

002
(055)

025
(054)

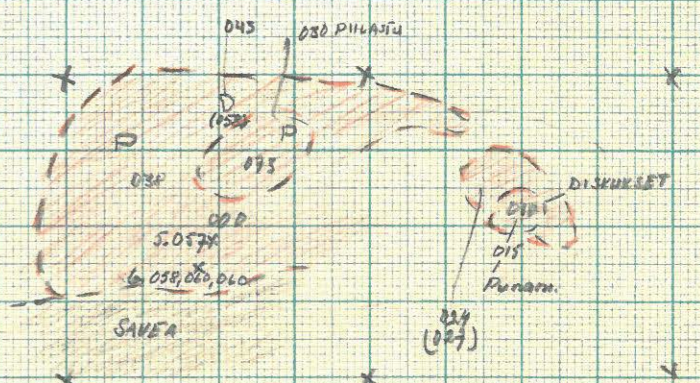
024
(027)

E

I₁

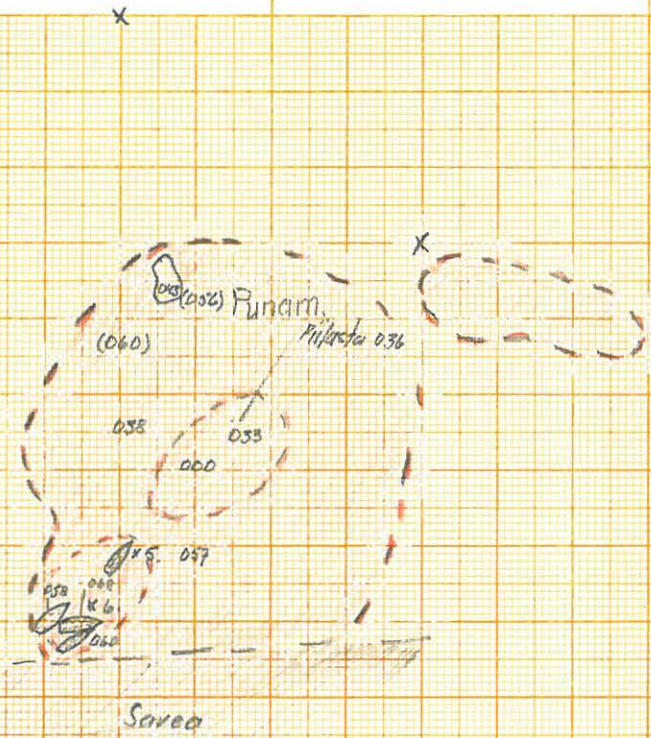
J₁

K₁

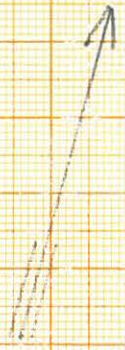
KOKEMÄKI
 VALLILANKYLÄ
 PISPÄ
 V. LUHO 1960
 1:25
 PIIRT. JEENILÄ

40

J₁

K₁

	Humus
////	Harmaa likaa
P	Punamulta-alue
====	Koskematon maa
\\\\	Ruskea likaa
K	Keltainen hiekka

POIKKILEIKKAUS LINJALLA E:24 - D:24. (Hauta IX)

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ

PISPA

V. LUHO 1980.

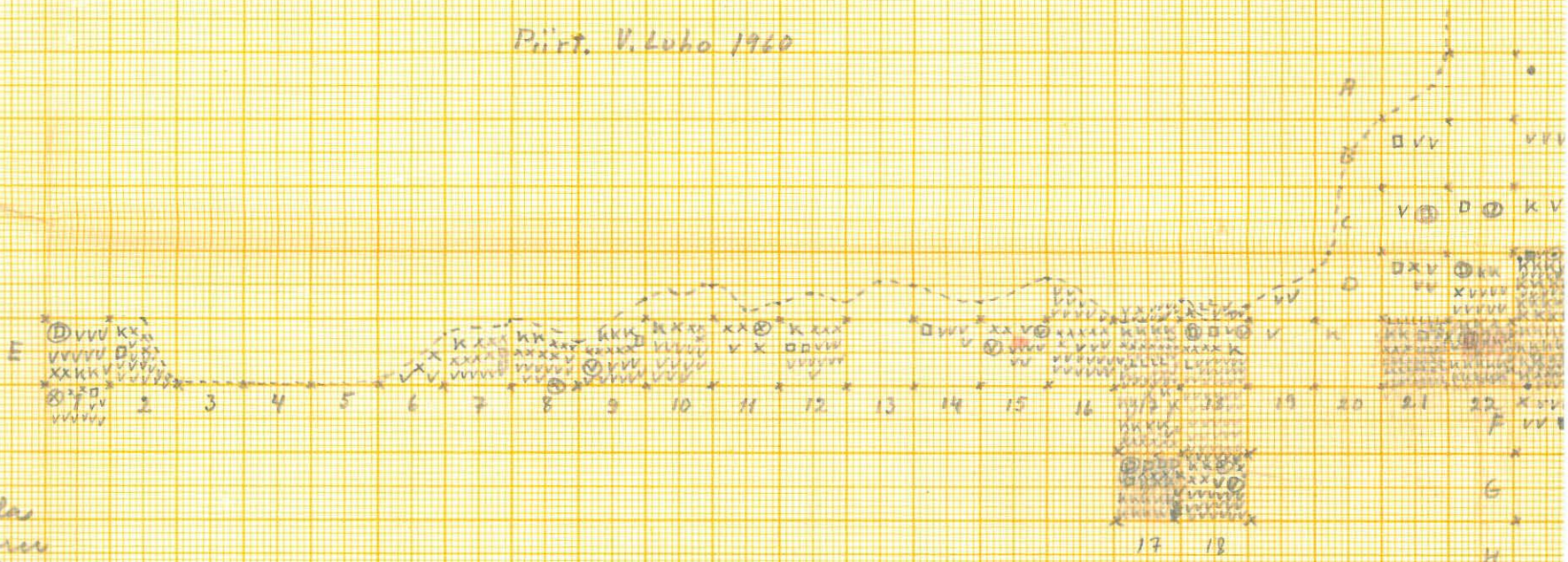
1:10

PIIRT. JEENILÄ

Kokemäki, Vallinkylä, Piipa
 Laidoisten kiviainekas

1:200 0 1 2 3 4 5m

Piirt. V. Luho 1960

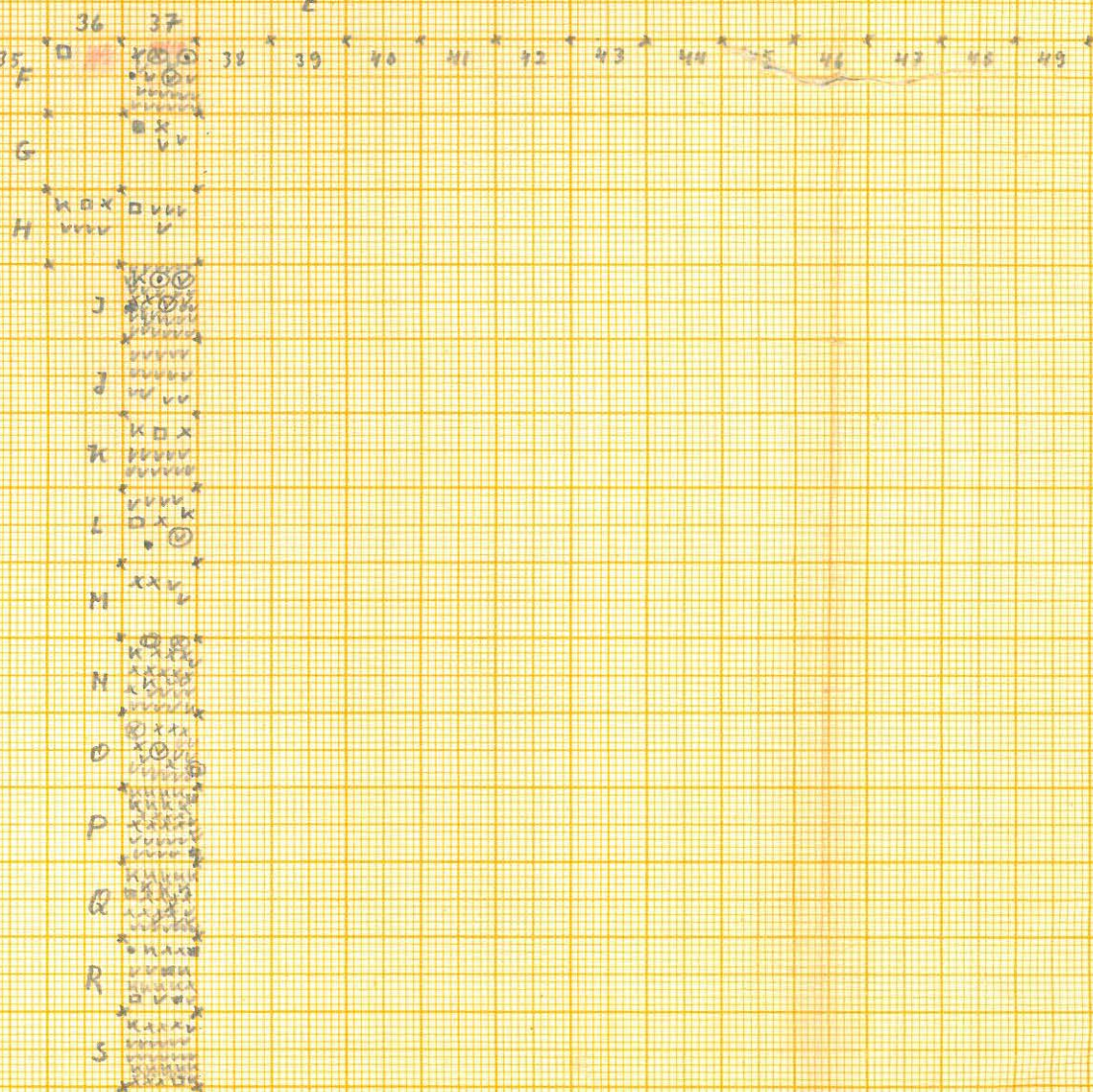
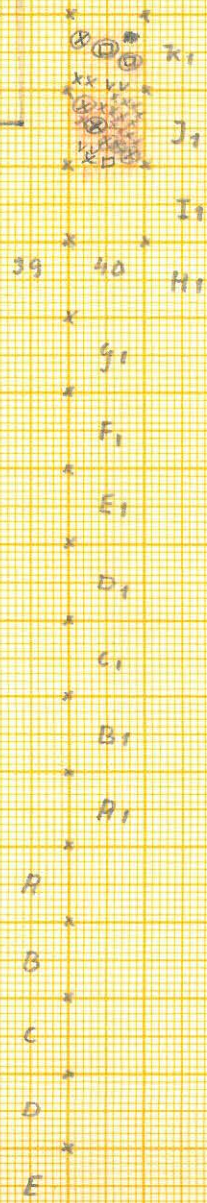
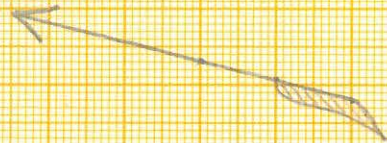

- k = savien pala
- o = meripihka koru
- ⊙ = kvartsi
- ⊗ = limsi
- ⊖ = kvartsi
- ⊕ = kivi
- = kvartsi-iskunainen
- v = kvartsi-iskunainen
- x = limsi-iskunainen
- d = kivi-iskunainen
- = hiontakiven karkkima
- l = palanut kiviainekas
- p = pummut

X 14957:2

V. 1961 Taitheille

V. 1961
Taitheille

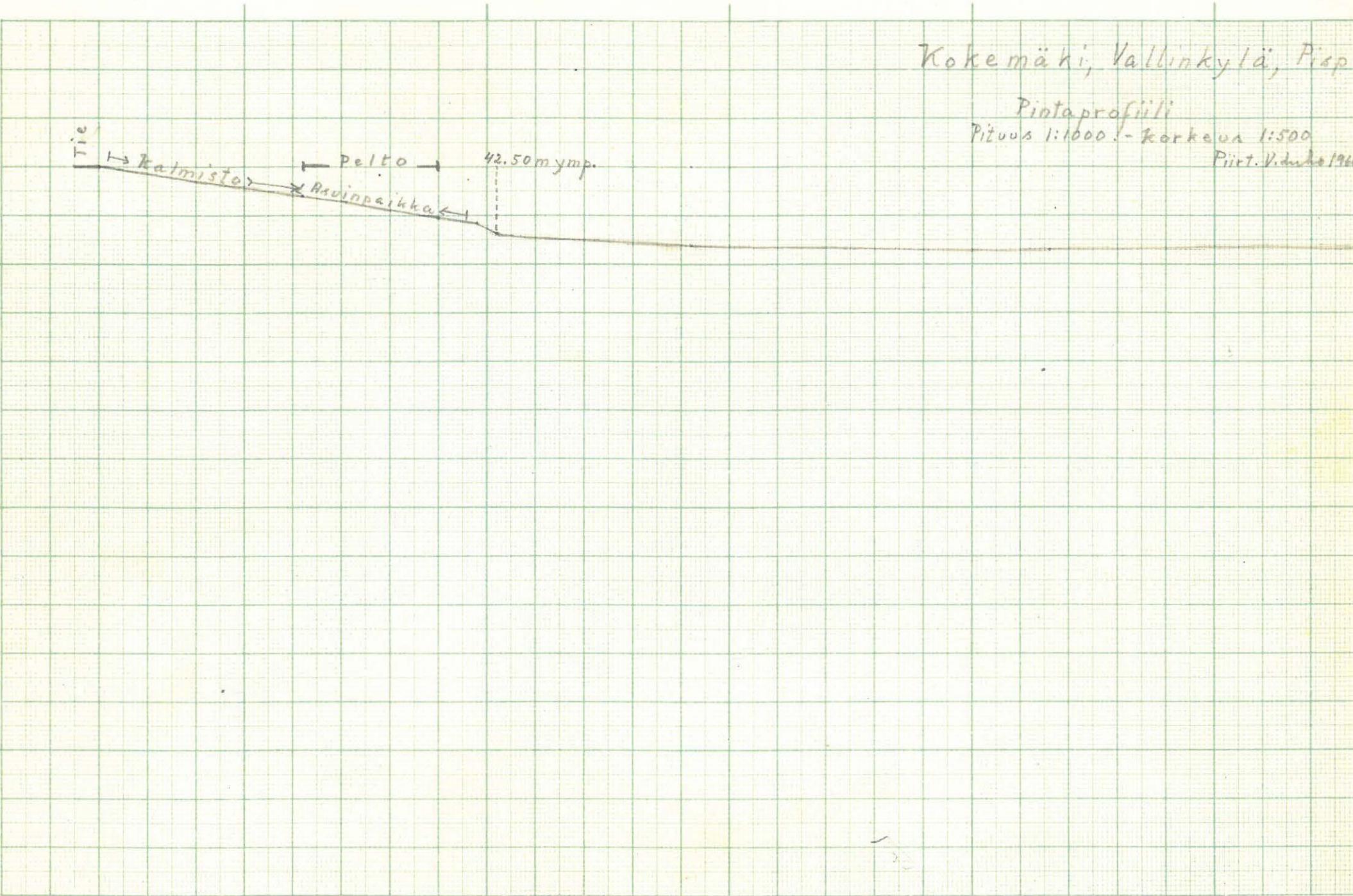
Kokemäki, Vallinkylä, Pispala

Pintaprofiili

Pituus 1:1000 - korkeus 1:500

Piirt. Vidua 1960

Tie
→ Kalmisto → Peltto → Asuinpaikka
42.50 m ymp.

Pato

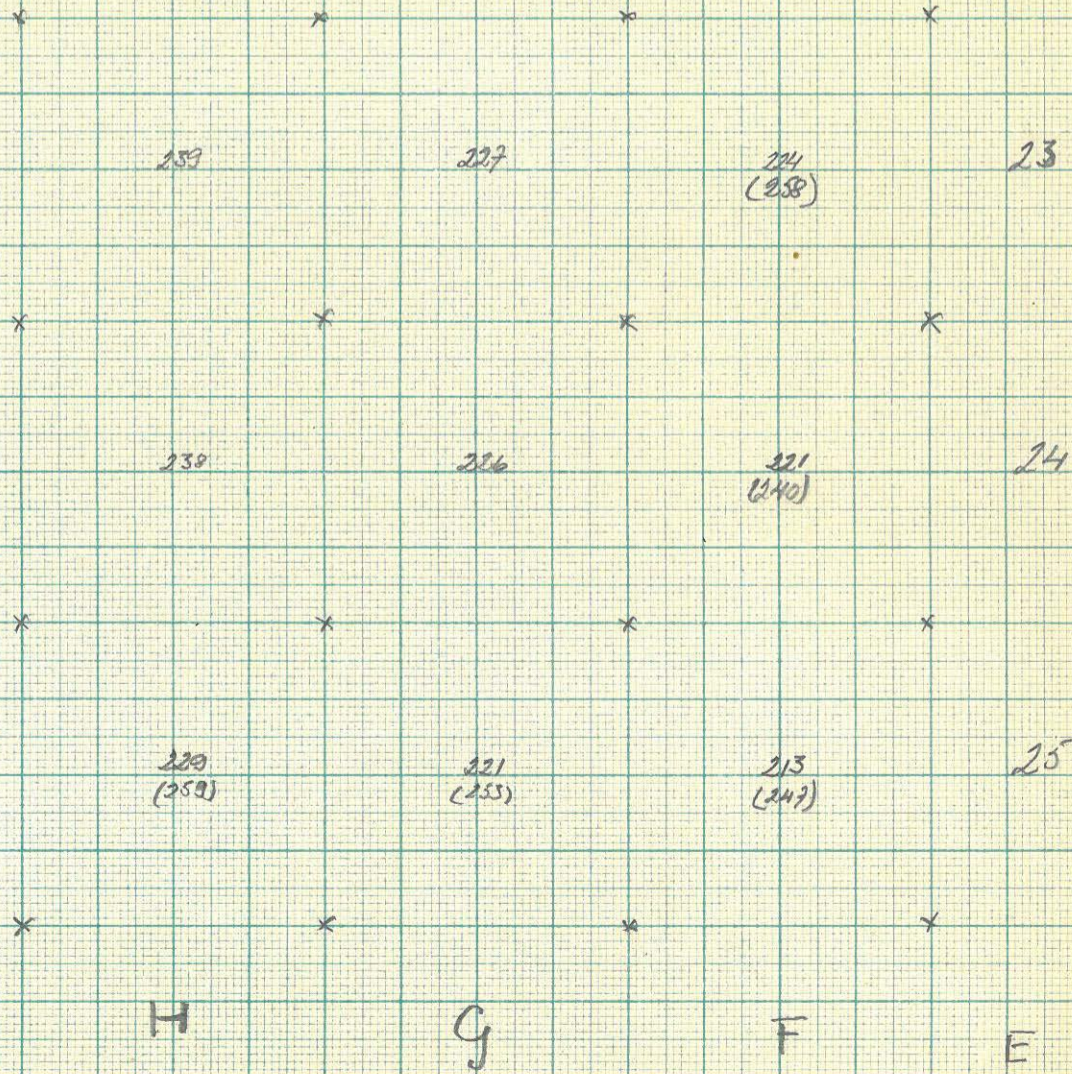
Kokemäenjoki

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPÄ
V. LIHO 1960
1:50

118-60

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPÄ
V. LUHD 1960
1:50
PIIRT. J. EENILÄ

25

*

*

26

35

*

*

27

36

*

*

28

37

*

*

*

29

38

44

*

*

*

30

39

45

*

*

*

31

40

46

*

*

*

32

41

47

*

*

*

33

42

48

*

*

*

34

43

49

*

*

*

KOKEMÄKI
VALLILA, PISPA
VILUHD 1960
1:50

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

E

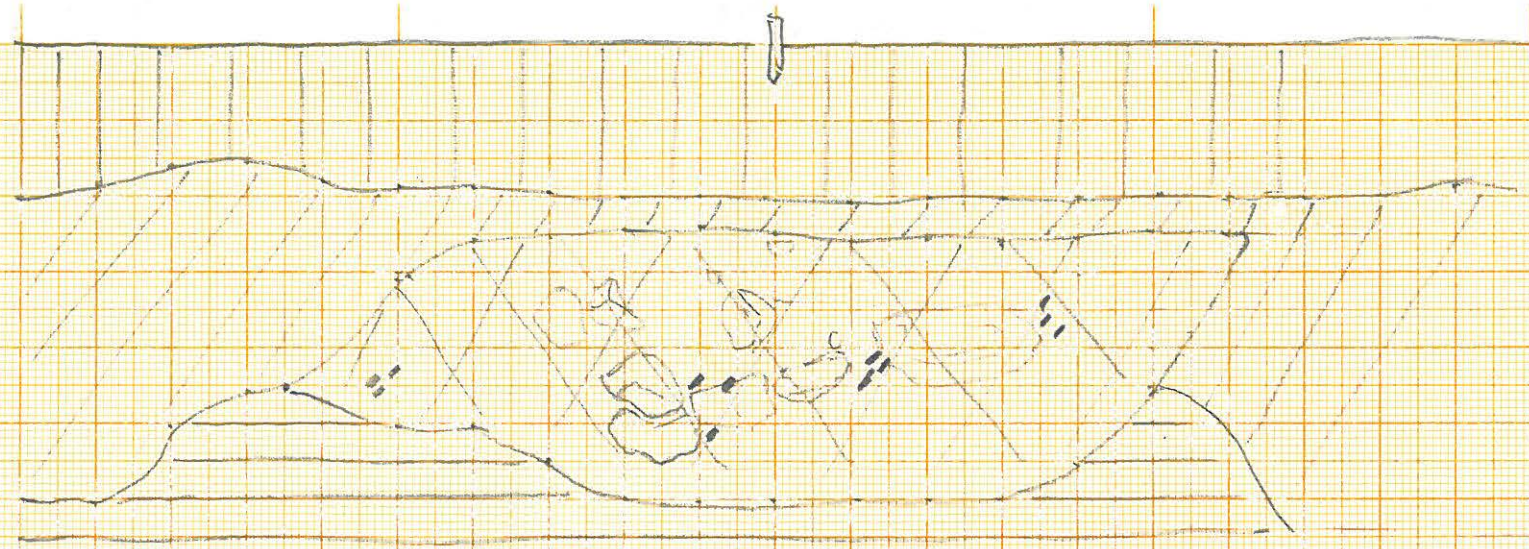
E

III

9.8.60

E116

E:17

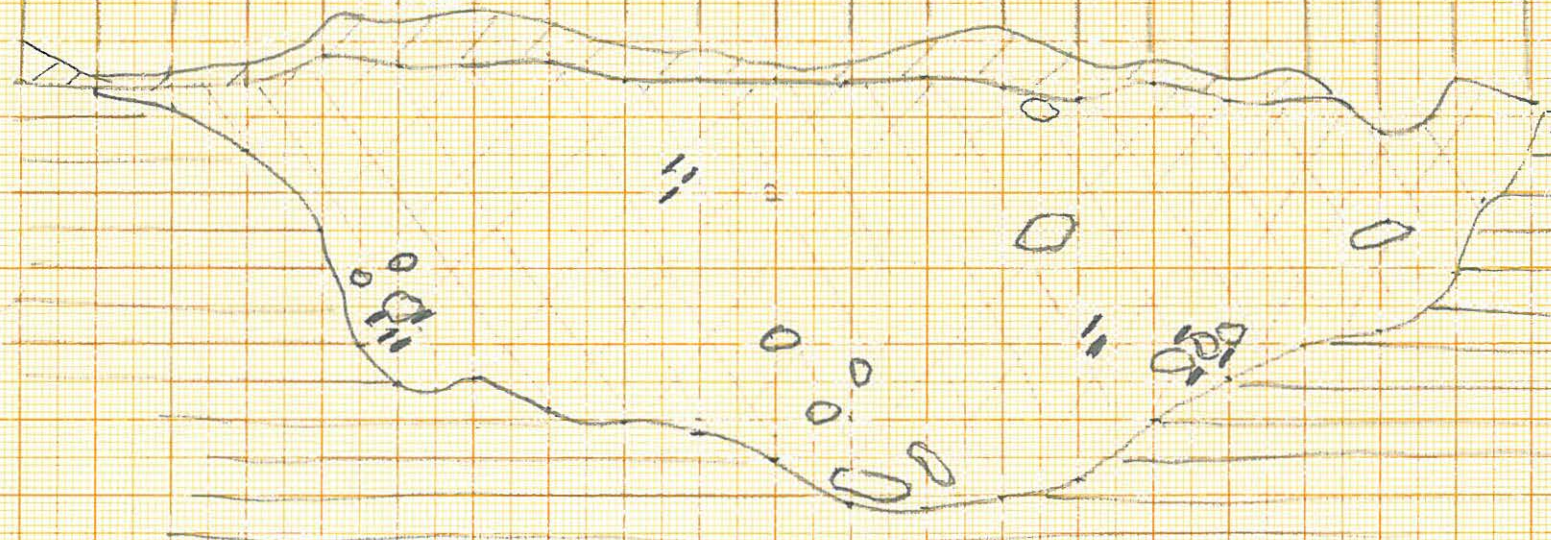

A 4 (210x297 mm)

Op. Wolff Ab. No. 106

11.8.60.

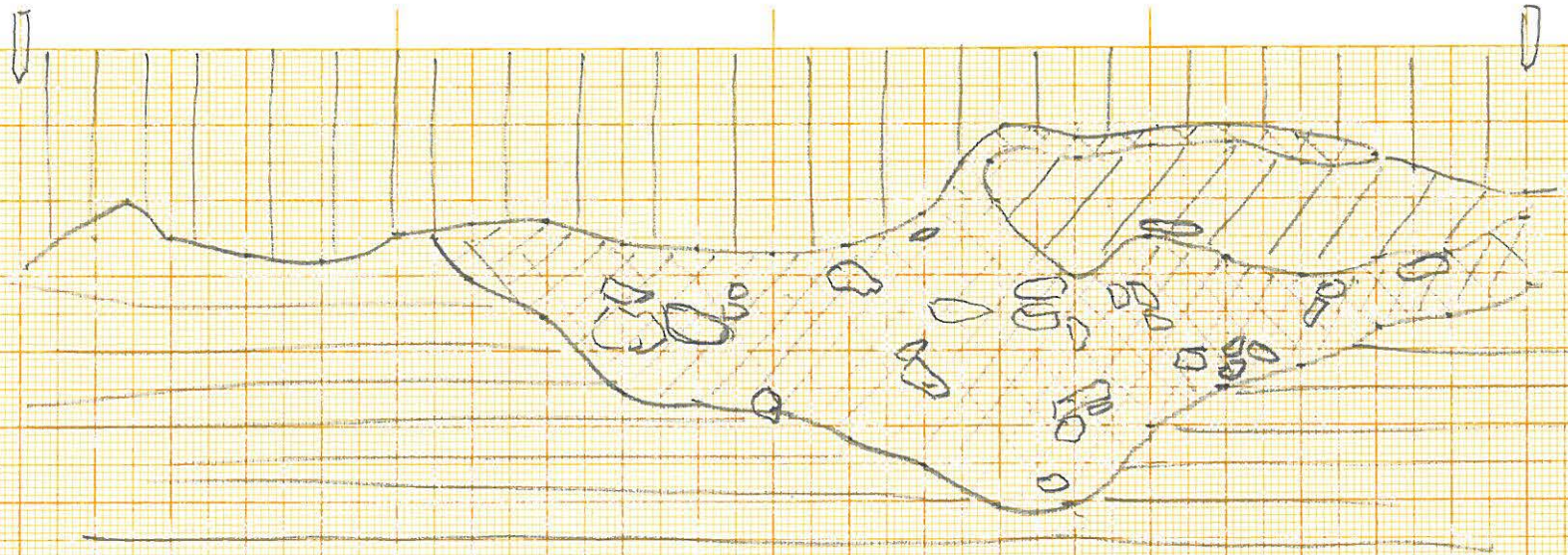
K:30 + L:38
K:37 L:37

POIKKILEIKKAUS K:37 ETELÄSEINÄ
KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
V. LUHO 1960
1:10
PIIRT. J. J. ENILÄ

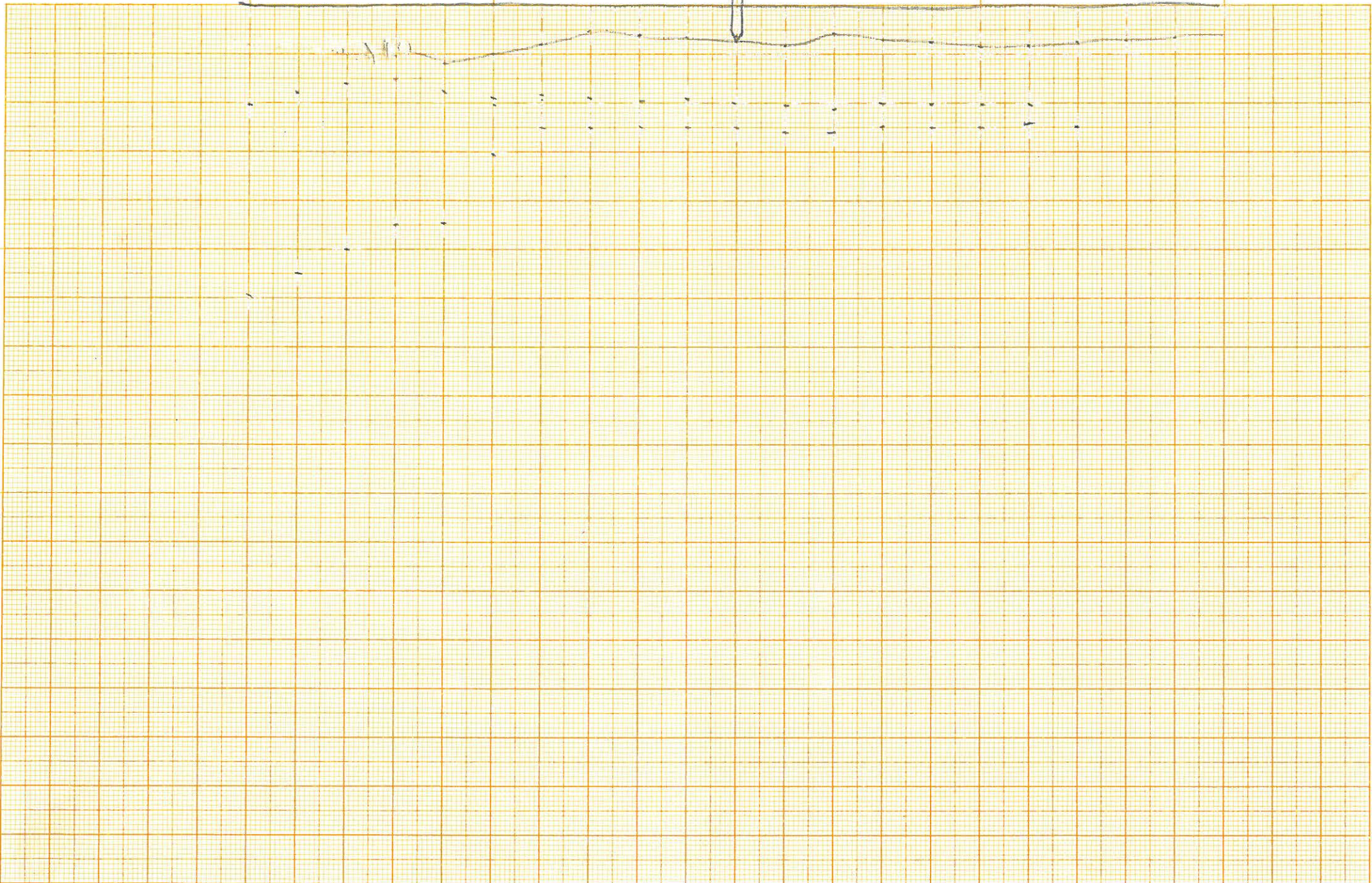
A 4 (210x297 mm)

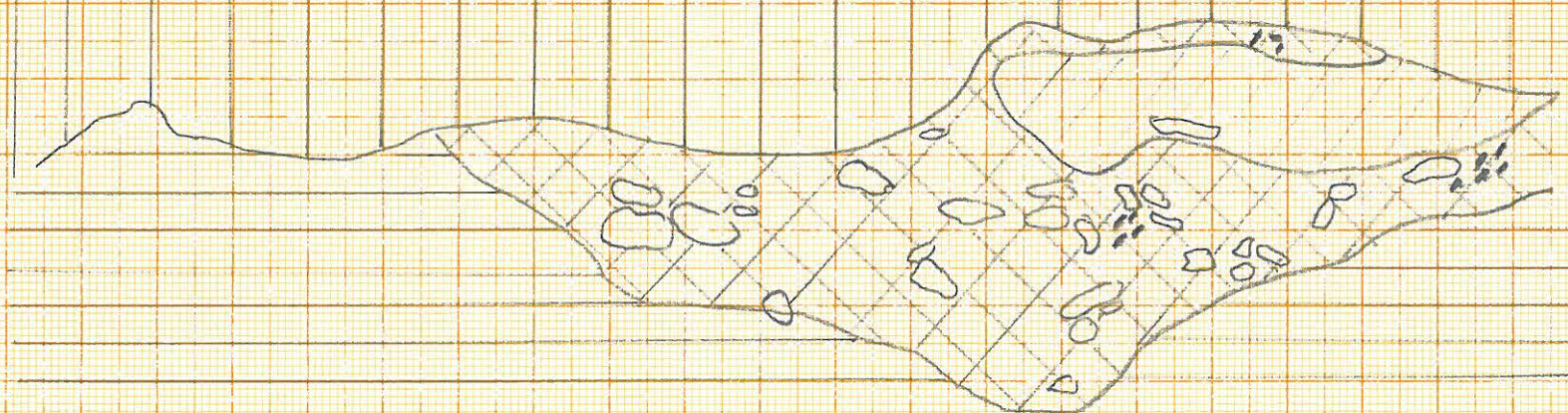
Of. Vuill. Ab. N:o 106

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
X. LUHO 1960
1:15
PIIRT. J. EENILÄ

PÖIKKILEIKKAUS F:17 POKI.SEINÄ

|||| Humus

XX Nokirnaa

== Koskematonmaa

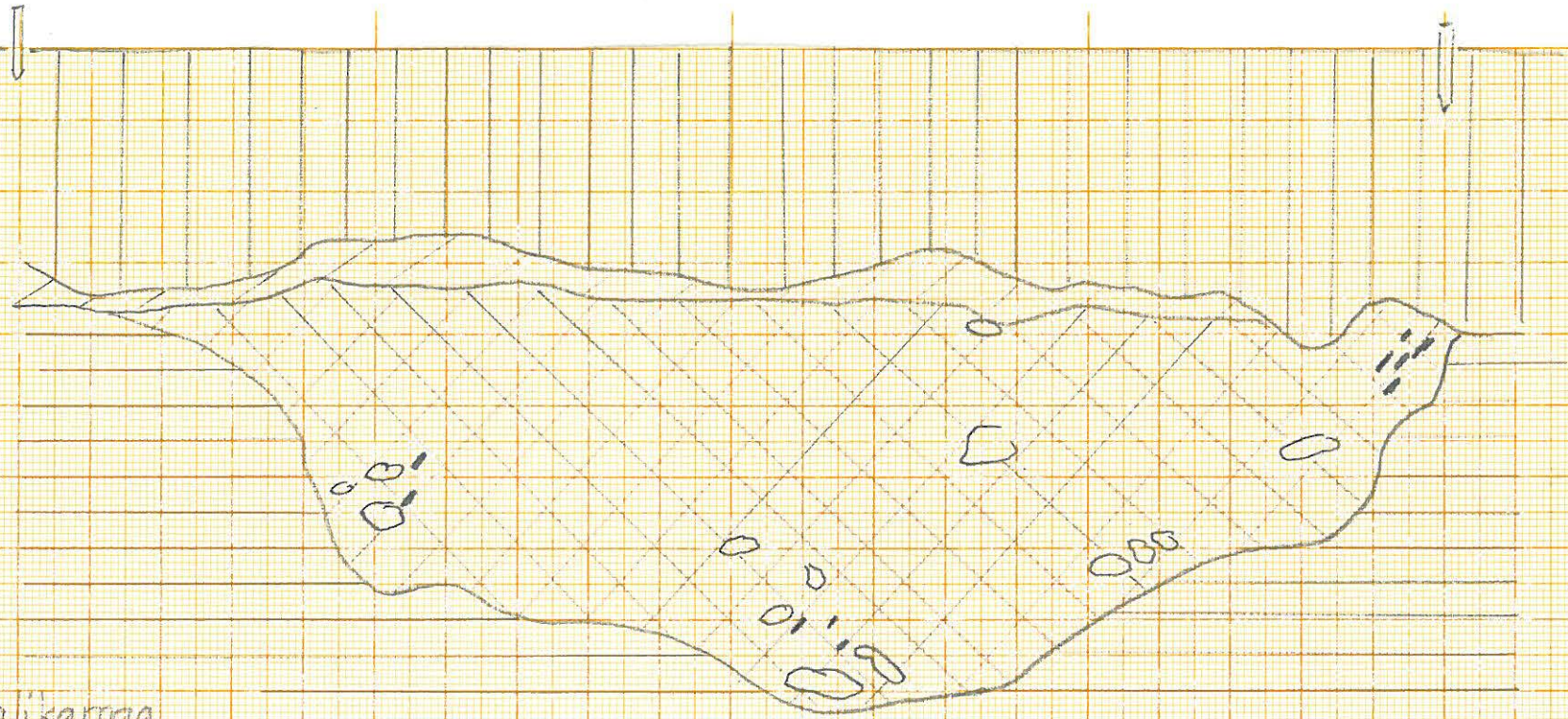
/// Harm. likamaa

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA

VLUHD 1950
1:10

PIIRT. J. EENILÄ

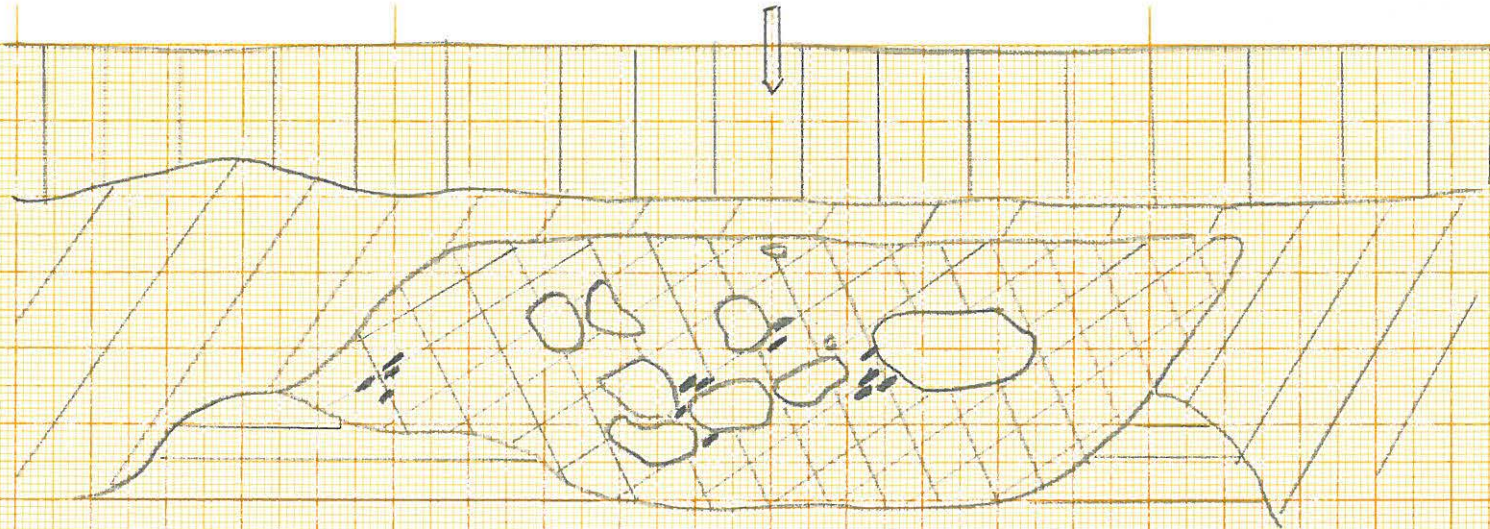
POIKKILEIKKAUS
F:14 PÖHJ. SEINÄ

- Humus
- Harmaa liikarriaa
- Nokirmaa
- Koskematon hiekka

KOKEMÄKI
 VALLILANKYLÄ
 PISEÄ
 V. LUHO 1950
 1:10
 PIIRI J. EENILÄ

POIKKILEIKKAUS
 K:37 ETELÄSEINÄ

- |||| Humus
- /// Harma. liikamaa
- xx Nokialue
- ≡ Koskematon hiekka

POIKKILEIKKAUS RUUDUISTA E:18 JA E:17 LÄNSISEINÄ

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ

PISPA

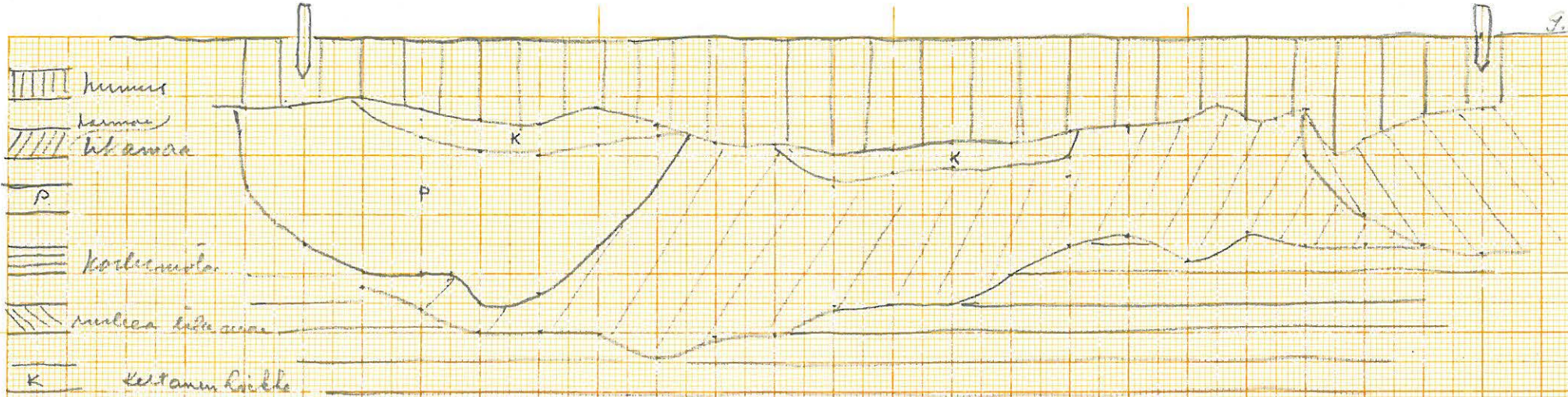
V. LUHD 1960

1:10

PIIRT. J. EENILÄ

9.9.60

A 4 (210x297 mm)

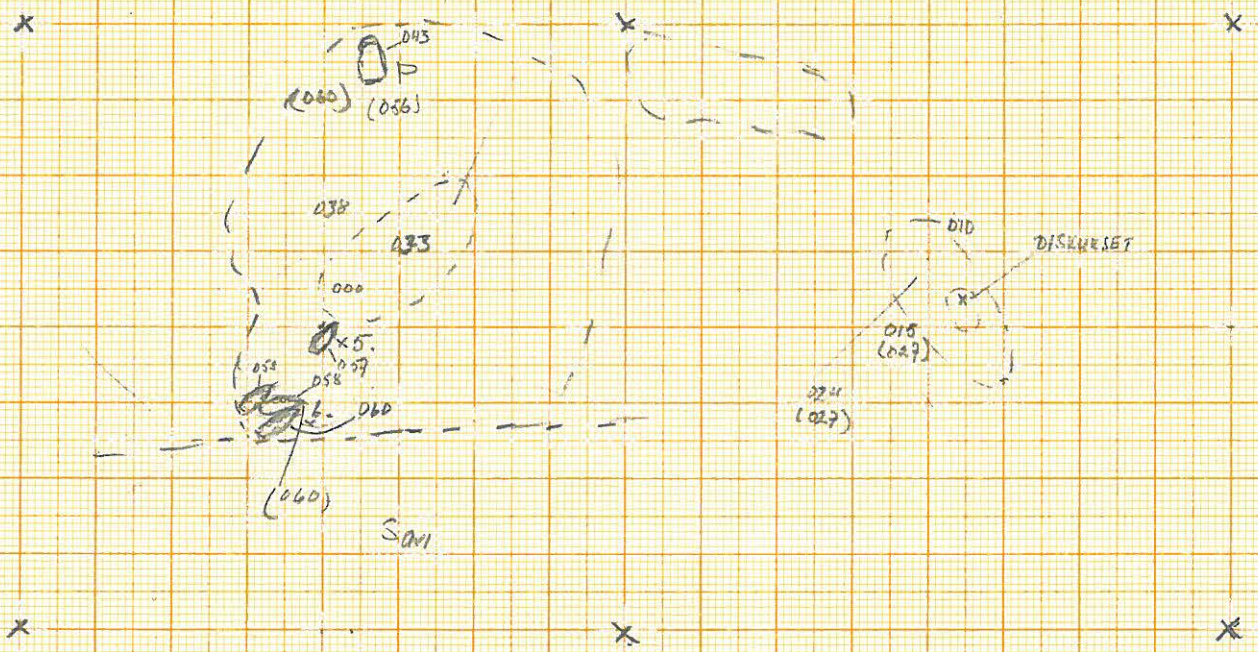
PUIKKILEIKKAUS LINJALLA E:24 - D:24 (H. IX)
 KOKEMÄKI
 VALLILANKYLÄ
 PISPA
 Y. LUHO 1960
 1:10

Oy Wälili AS N:o 106

KIKEMÄKI
VALLILAN KYLÄ
PISPA
V. LUHO 1950
PIIRT. JEENILÄ

PUIASTU D36

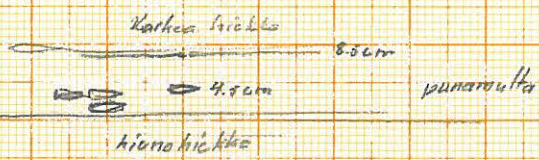
40

J₁

K₁

P = Puitari
Σ = Savi

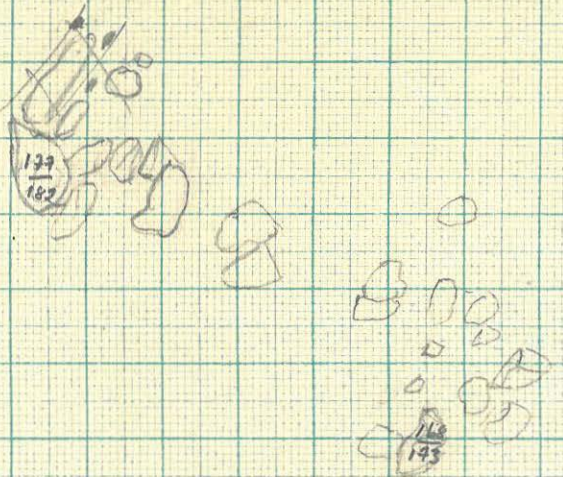

1:10

H.23
A.24
B.24

KOKEMÄKI
VALLILA, PISPA
V. LUHO 1960
1:10

A.24

191

162
163

163
162

169
173

163
170

161
167

165
174

161
168

158
169

168

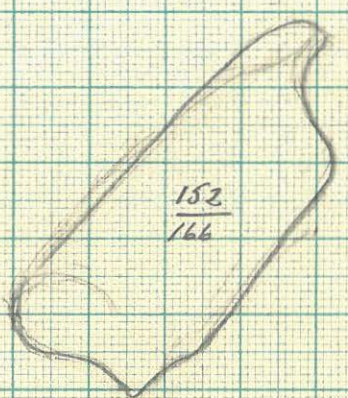
164
172

159
164

150
159

158
162

161
171

B.25

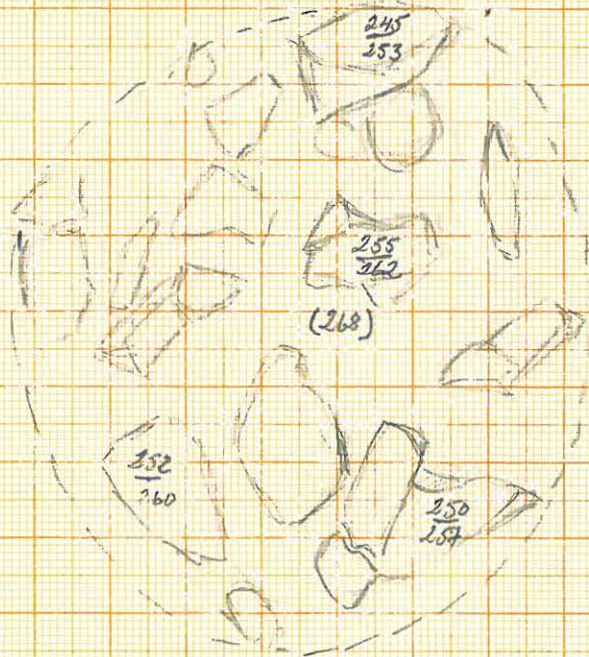
B.25

A.25

8.8.60

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
V. LUHO 1960
1:10
PIIRT. J. FEENILÄ

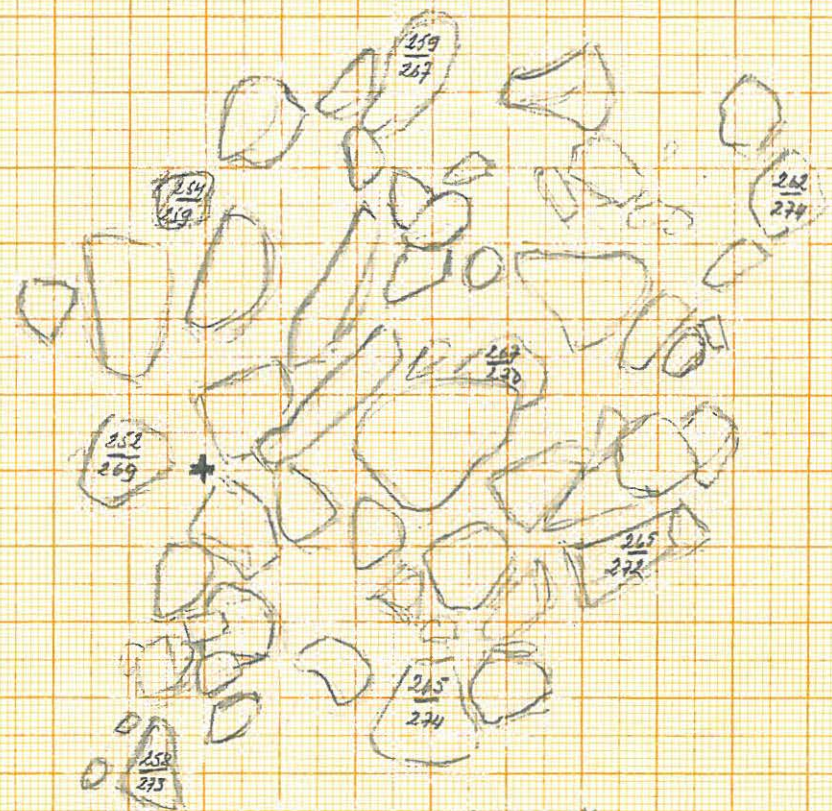
E:21
E:22

F:22
E:23

F: 17
F: 18

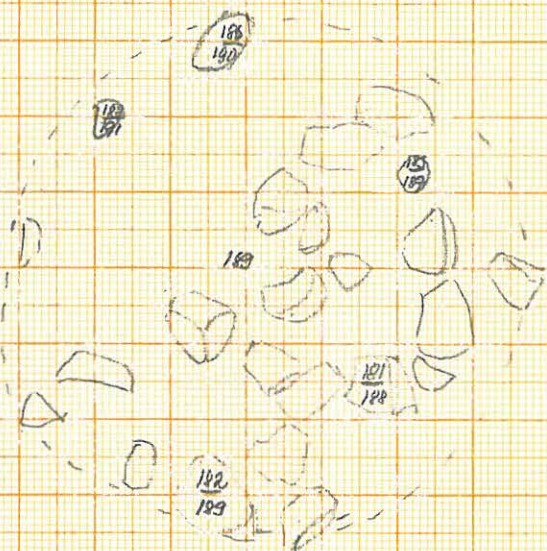
E: 17
E: 18

Tämä puoli puolesta piirretty

KOKEMAKI
VALLILANKYLA
PISPA
V. LUHO 1960
1:10
PIIAT. J. EENILA

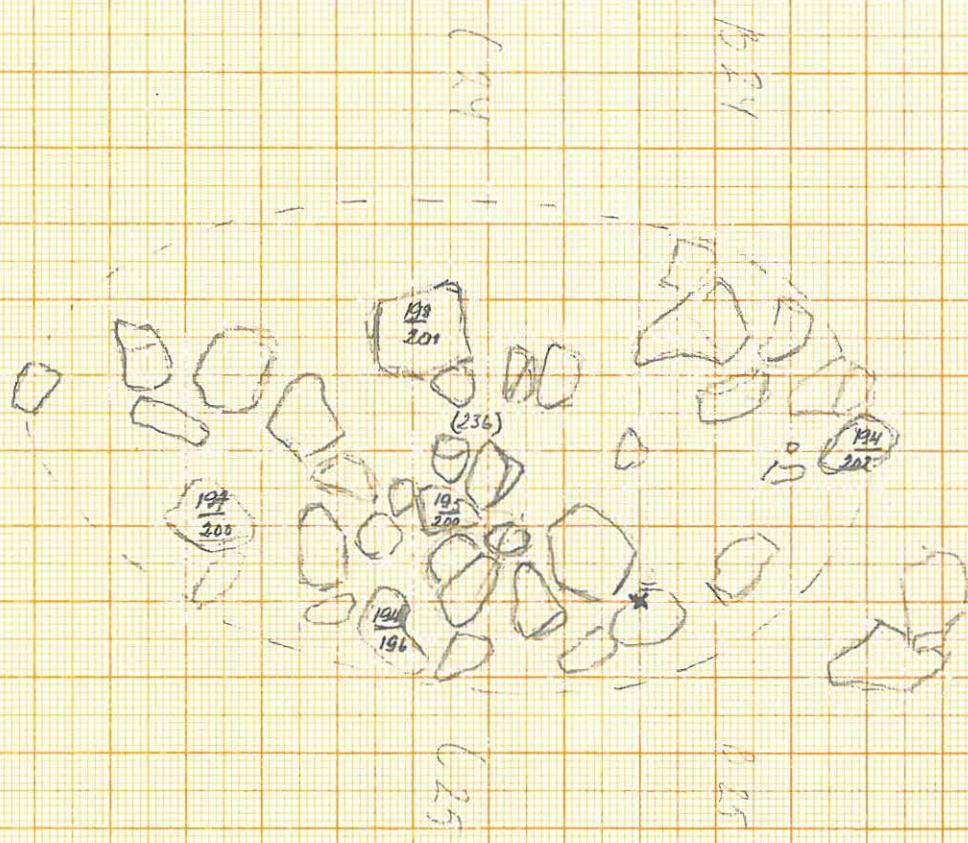
B:24
C:35

B:25
C:35

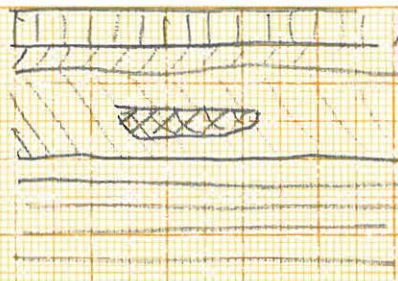
8.8.-60
KOKEMAKI
YALLILANKYLA
PUSPA
Y.LUHO 1960
1:10
PIIRT. J. EENILA

C:23	B:23
C:24	B:24

B:24
B:25

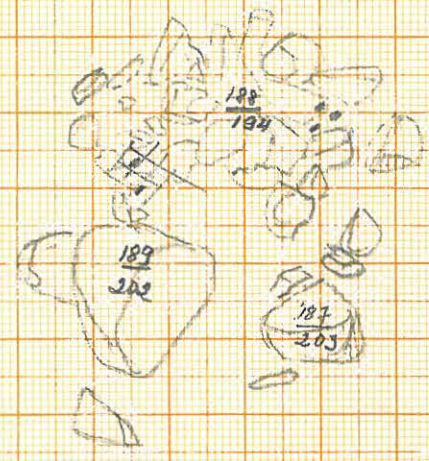
~~181~~
~~182~~
183

hunnut
ryijy hieles
kalltunneerang

Korttemaalon maan

P:23

P:24

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
V. LUHD 1960
1:10
PIIRT. J. EENILÄ

17:23

17:23 17:24

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ

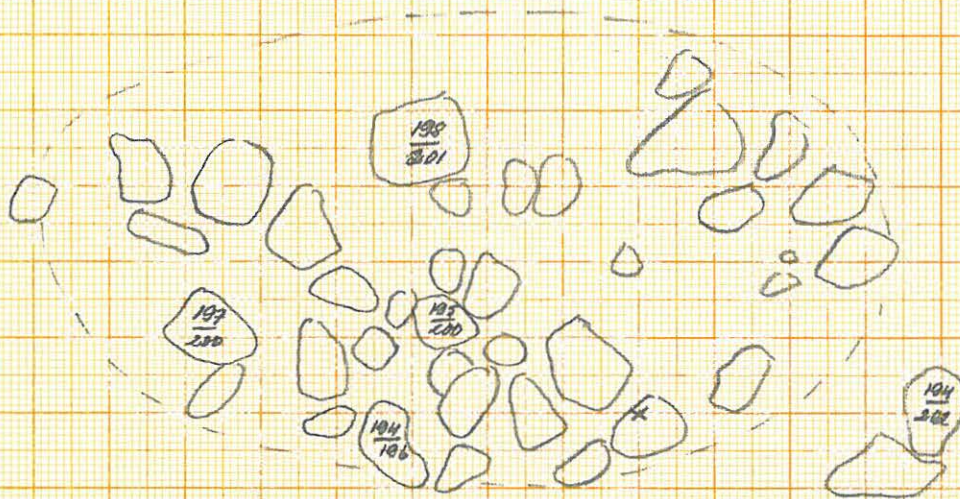
C:23 | B:25
C:24 | B:24

PISPA

V. LUHO 1980

1:10.

PIIRT. J. EENILÄ

B:24
B:25

KOKEMÄKI

VALLILANKYLÄ

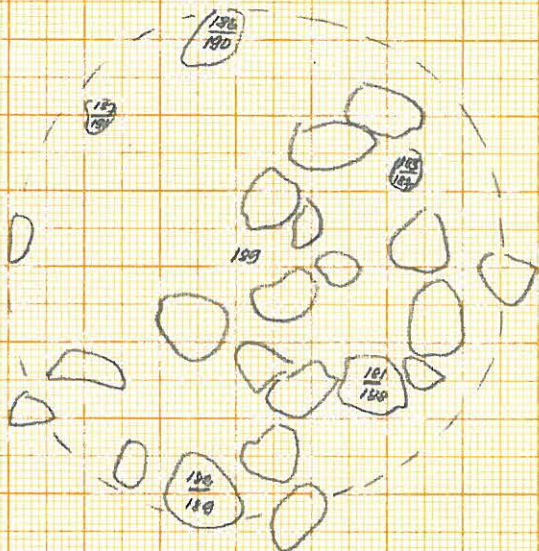
PISPA

V. LUHD 1960.

1:10

C:24 B:24
C:25

PIIRT. J. EENILÄ

C:25 B:25

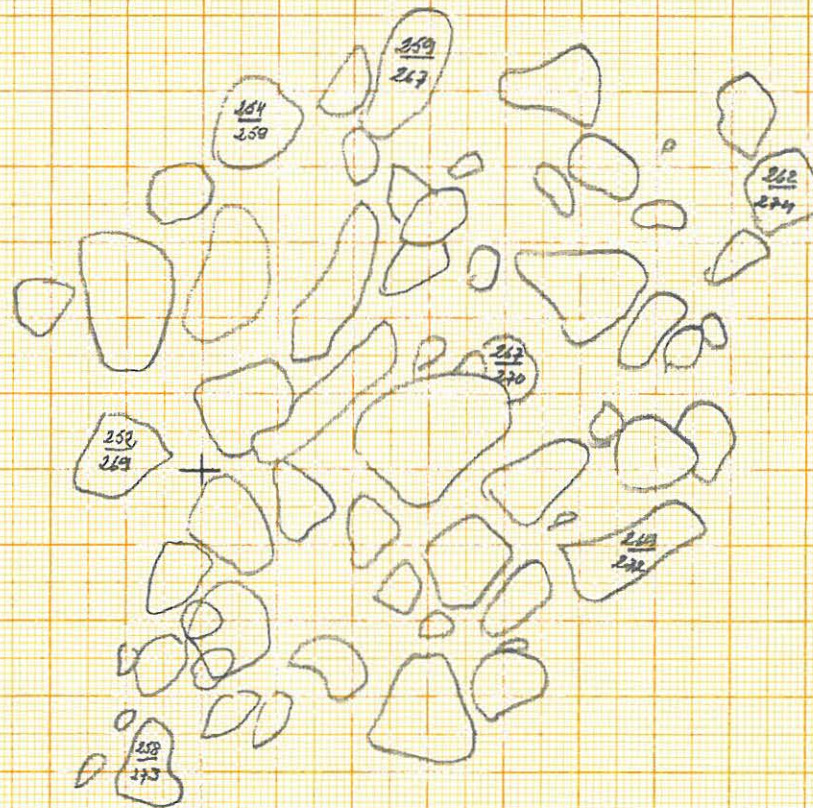
KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ

PISPA

V. LUHO 1960

1:10

PIIRT. J. EENILÄ

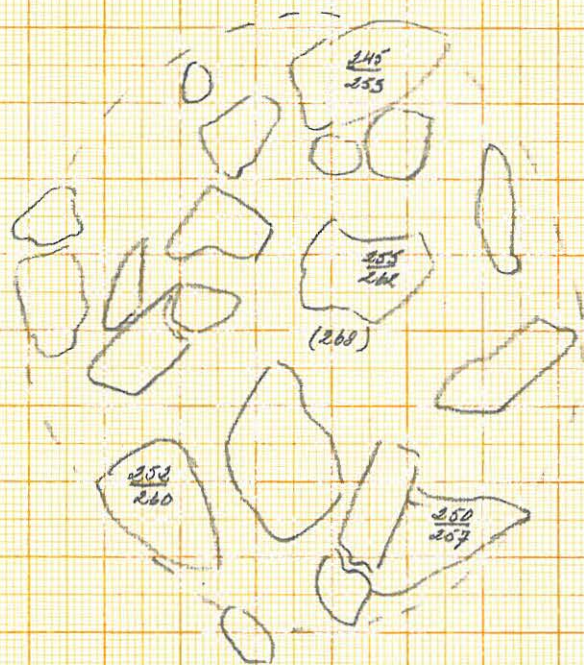

F:17
F:18

E:17
E:18

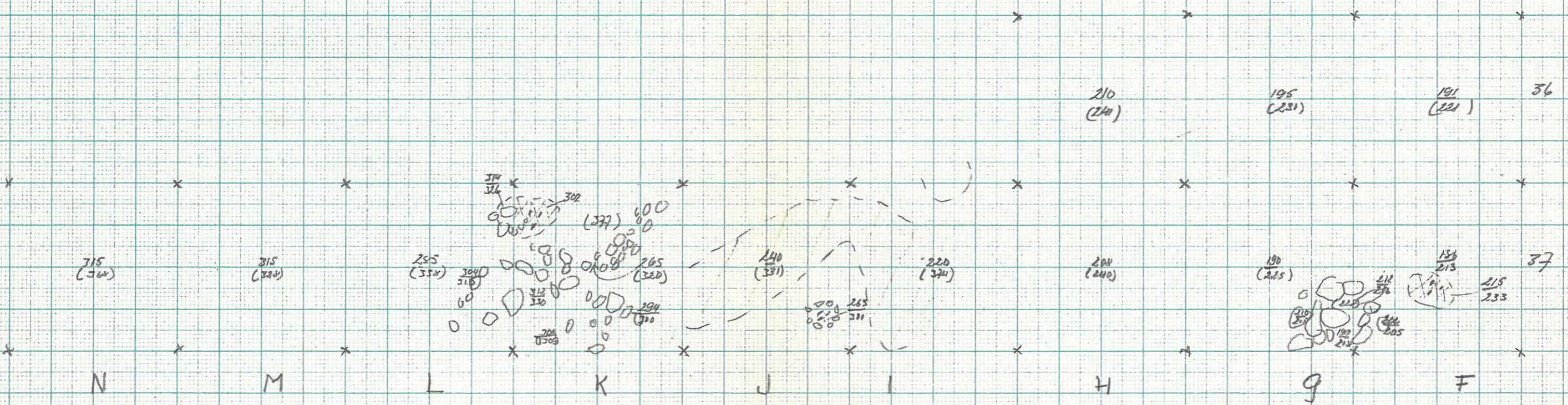
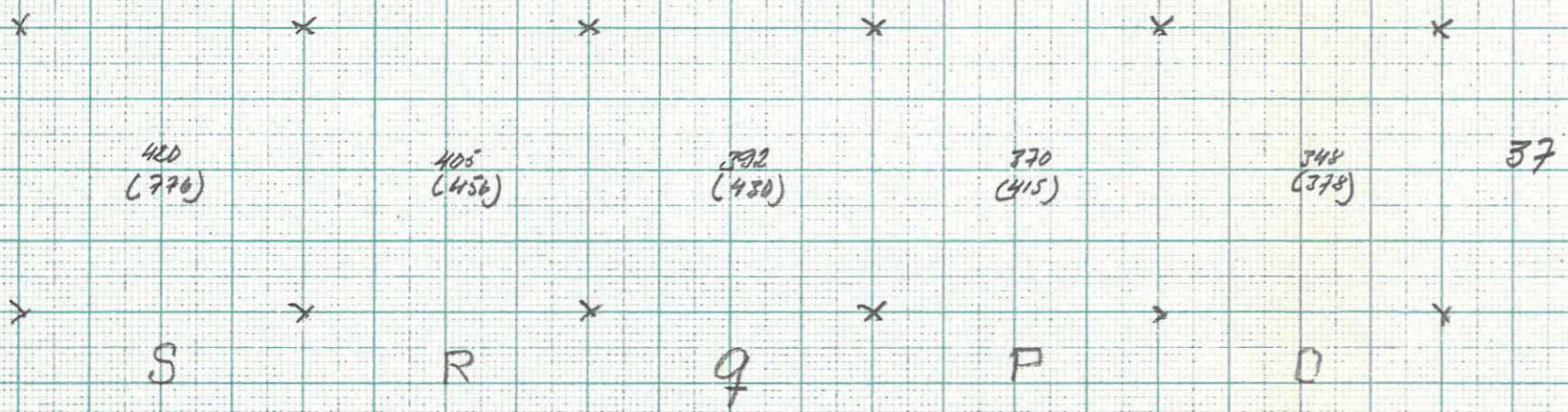
KOKEMÄKI
VALLILAN
KYLÄ
PISPA
V. LUHD 1960
1:10
PIIRTJEENILÄ

E:21
E:22

E:23
E:25

KOKEMÄKI
 VALLILANKYLÄ
 PISPA
 V. LUHO 1960
 1:50
 PIIRI J. EENILÄ

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
V.LUHD 1960
1:50
PIIRT. J. EENILÄ

x

22

x

x

x

x

219

227

224
(258)

23

x

x

x

x

218

226

221
(240)

24

x

x

x

x

220
(230)

221
(253)

215
(247)

25

x

x

x

x

H

G

F

E

x

KOKEMÄKI
VALLILA, PISPA
VLUHD 1960
1:50 Kp 115

8 208
(253)

203
x 3.

9 200
(237)

10 205
(248)

11 210
(252)

12 250
(264)

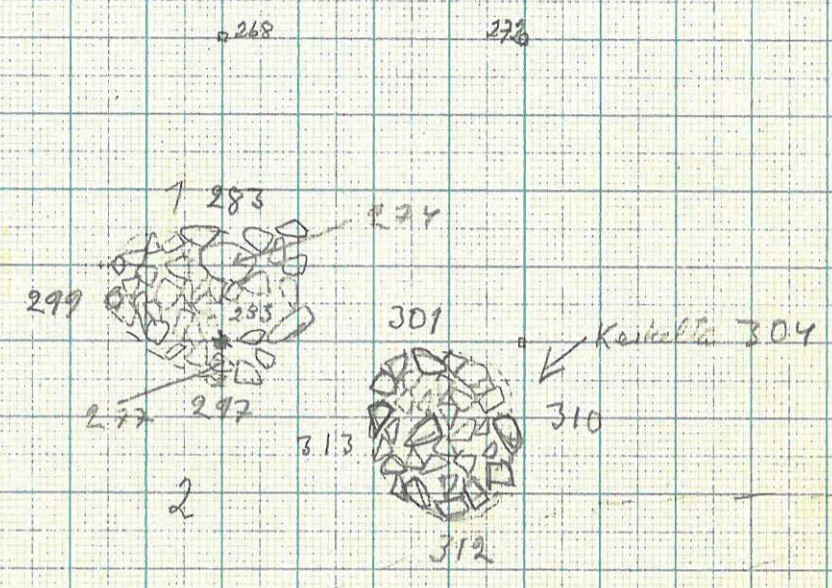
13 228
(245)

14 235
(247)

15 255
(269)

16 232
(276)

suomenlinnan viidakkorakennus

3

4

5

6

7

(273)

215
(244)

(P) 249
280

Käsitöitä
208
(247)

E

E

KOKKEMÄKI
VALLILA PISPA
VLUHO 1960

7:57 Kf 115

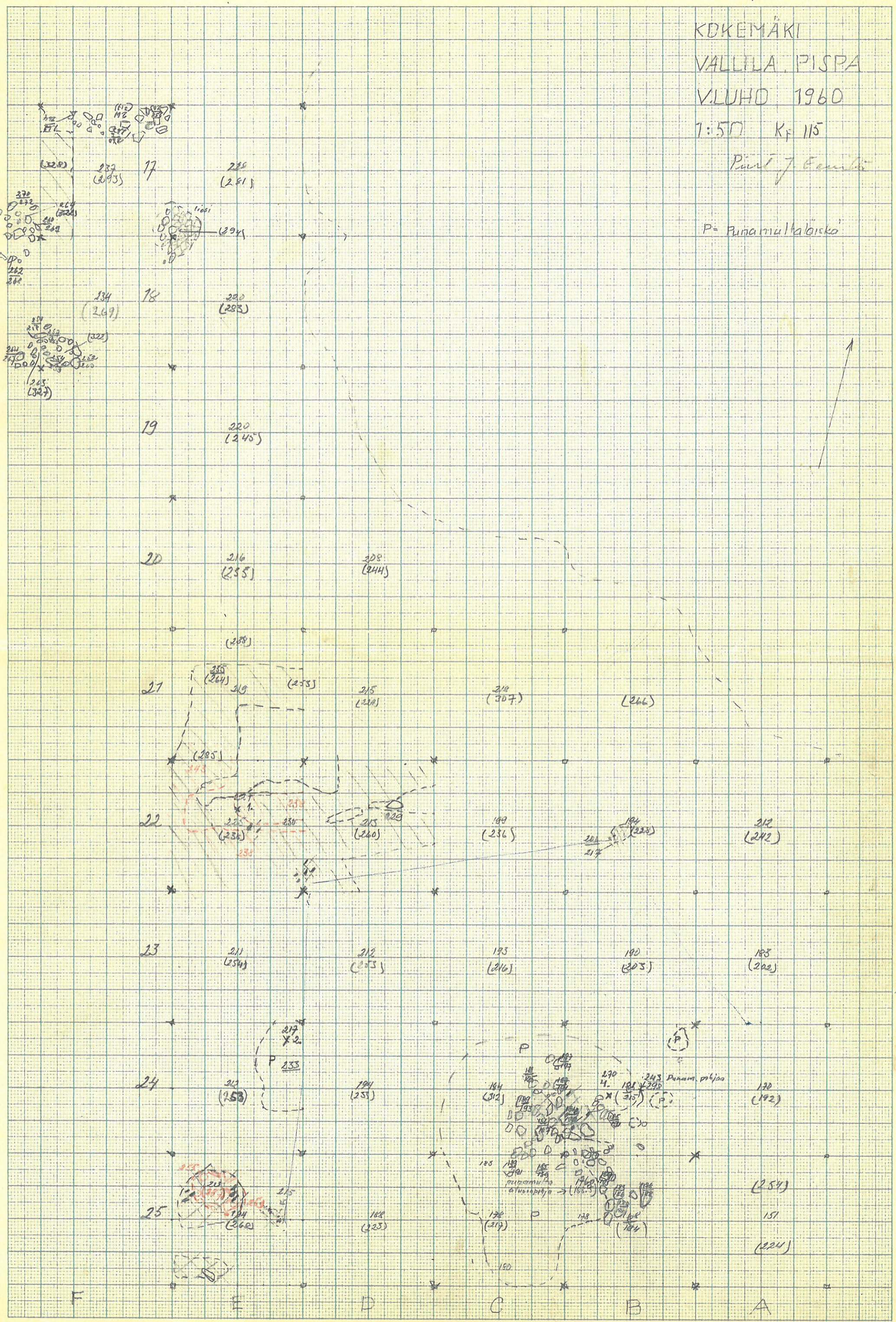
Piiri J. Eemeli

P = Punamulta-aike

N:o 1131/3 A. 3. (297 X 420 mm.)

242
(248)

242
(278)

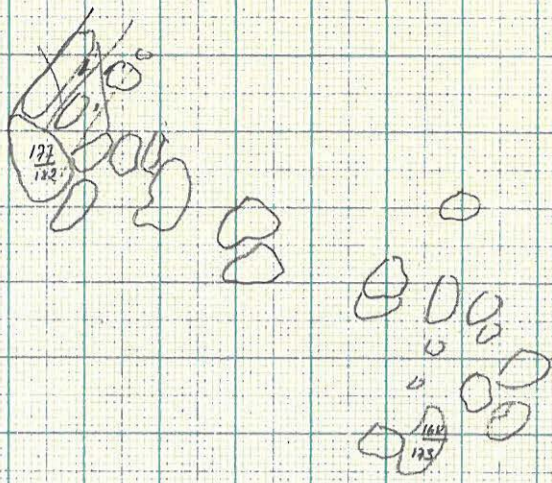

275

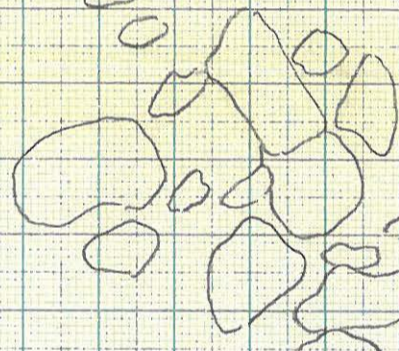
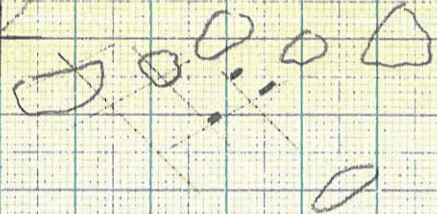
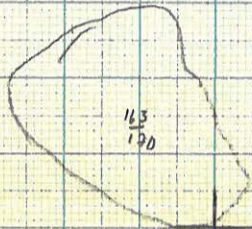
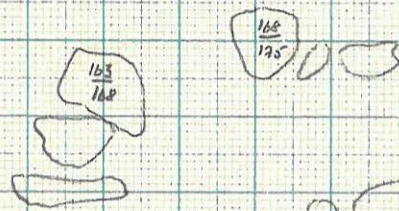
Oy Wulff AB

H: 24
B: 24

KOKEMÄKI
VALLILANKYLÄ
PISPA
VLUHO
1:10
PIIRT. J. EENILÄ

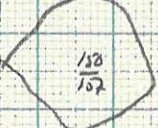
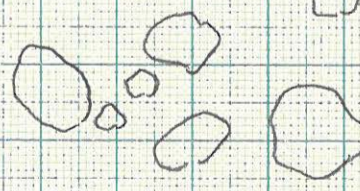
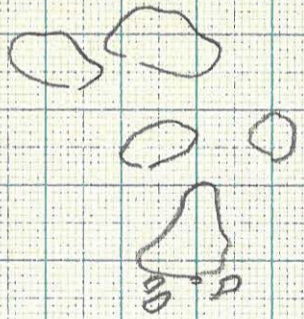
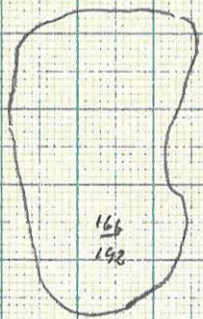

191

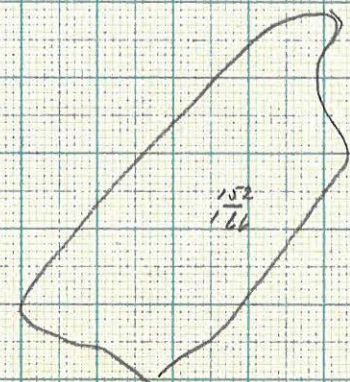
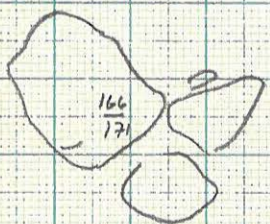

188
187

164

182
181

B: 25

182

182

KEKEMÄKI
VALLILAN KYLÄ
PISPA
YLIHO 1960
1:50
PIIRT. J. EENILÄ

36

37

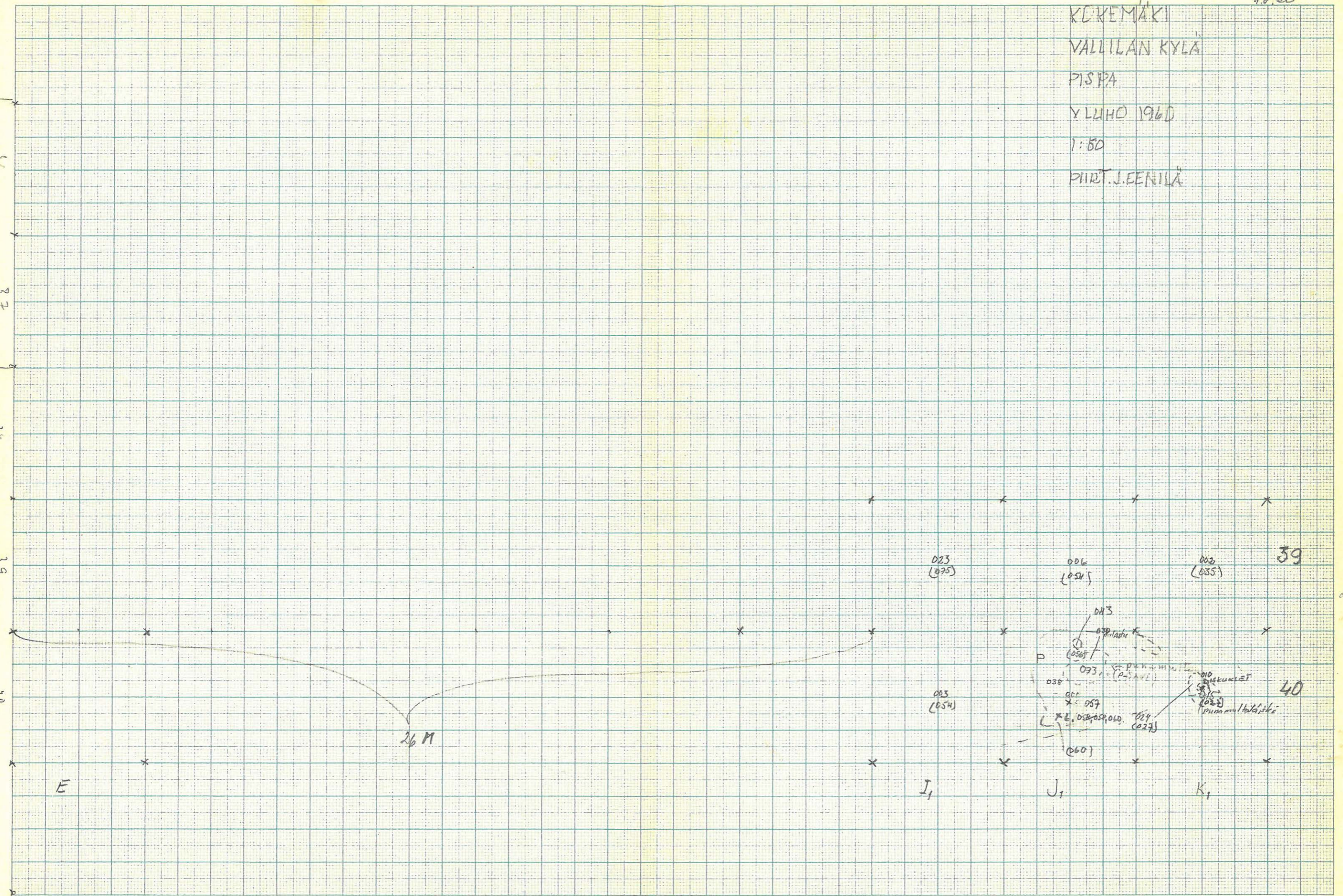
38

39

40

39

40

F.24253

Kuva 1. Kaivausalueella paalutetaan.
kuva otettiin 5.8.1960 itäkoillisella.

F.24254

Kuva 2. Kaivausalueella itäkoillisella
nähtynä 5.8.1960. Etäällä
vanhan navetan paikalla.

F.24255

Kuva 3. Pyöreä luoppaliesi muodossa
E:2, ns. alempi tulirija.
Valok. 5.8.1960.

F.24256

Kuva 4. Pyöreät luoppaliesit
(alempi ja ylempi) muodossa
E:2 (alempi liesi) ja E-F:1 (ylempi
liesi) (kuvasa laaempi). Valok. 5.8.1960.

F.24257

Kuva 5. Pyöreä kuoppaliesi, ns.
ylempi liesi, muodossa
E-F:1. 5.8.1960

F.24258

Kuva 6. Pyöreä kuoppaliesi, ns.
alempi liesi, muodossa
E:2. 5.8.1960

F.24259

Kuva 7. Alempi ja ylempi pyöreä kuoppaliisi rindussa E:2 ja E-F:1. Valok. 5.8.1960.

F.24260

Kuva 8. Alempi kuoppaliisi rindussa E:2. 5.8.1960

F.24261

Kuva 9. Ns. alempi kuoppaliisi rindussa E:2, 5.8.1960

F.24262

Kuva 10. Ns. alempi kuoppaliisi rindussa E:2. 5.8.1960.

F.24263

Kuva 11. Kirvelly tultija rindussa A:25. Valok. 5.8.1960

F.24264

Kuva 12. Ns. Alempi tultija rindussa E:2. 6.8.1960

F.24265

Kuva 13. Nk. ylempi tulinija rinduisa E-F:1, alusalalla alempi tulinija. 6.8.1960.

F.24266

Kuva 14. Alempi ja ylempi tulinija rinduisa E:2 ja E-F:1. 6.8.1960.

F.24267

Kuva 15. Tulinijan potja rindussa E:25. 8.8.1960.

F.24268

Kuva 16. Tulinija rindussa E:22. 8.8.1960.

F.24269

Kuva 17. Tulinija rindussa E:22. 8.8.1960.

F.24270

Kuva 18. Tulinija rindussa E:22. 8.8.1960.

F.24271

Kuva 19. Tuhkisiija roudussa E:22.
8.8.1960.

F.24272

Kuva 20. Tuhkisiijan profiili roudun
F:17 jokioivunnamässä 11.8.1960.

F.24273

Kuva 21. Punamullä haarta roudussa
J1:40. 12.8.1960
Valok. A. Kopistö

F.24274

Kuva 22. Punamullä haarta roudussa
J1:40. - Valok. 12.8.1960 A. Kopistö

F.24275

Kuva 23. Punamullä haarta roudussa
J1:40. - Valok. A. Kopistö 12.8.1960

F.24276

Kuva 24. Punamullä haarta roudussa
J1:40 (linniviiväjäet poistettu)
12.8.1960

F. 24277

Kuva 25. Ylempi (etualalla) ja alempi tulijä
 pandoissa E-F:1 ja E:2. Kaivauksen
 seinämät kaiteilla luiskakiivillä ja
 mas tulijain ympärillä päitelly ohuella
 kerroksella puhdasta hiekkaa. Tulijojä
 ei purella. Niiden päälle lupasi muoninj.
 Ryömä rakentaa suojakalokier. Tarkoitus on
 näkyttää ne tuleville polville. Valok. 12.8.1960.

F. 24278

Kuva 26. Kaivauksen miehistö ja apulaiset
 yhtiöpitäjät A. Kojisto ja J. Eemilä
 (kuovan oikeassa laidassa) tulijain
 työn päätyttyä. Valok. 12.8.1960